

S T A D I A

HELSINGIN AMMATTIKORKEAKOULU

SOITAN, MUTTA KUUNTELENKO?

10-15-vuotiaiden huilunsoiton opiskelijoiden klassisen musiikin kuuntelukokemukset

Musiikin koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Marraskuu 2007

Pigga Kangas

Koulutusohjelma Musiikki	Suuntautumisvaihtoehto Musiikkipedagogi	
Tekijä Pigga Kangas		
Työn nimi Soitan, mutta kuuntelenko? 10-15-vuotiaiden huilunsoiton opiskelijoiden klassisen musiikin kuuntelukokemukset		
Työn laji Opinnäytetyö	Aika Marraskuu 2007	Sivumäärä 34+10 liitteet
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Kartoitan opinnäytetyössäni nuorten soitonopiskelijoiden klassisen musiikin kuuntelemisen kokemuksia ja seuraan näiden kokemusten kehittymistä ja niiden vaikutusta soitonopiskeluun. Työni perustuu kuunteluprojektiin, jonka toteutin huiluoppilaitteni kanssa.</p> <p>Koostin oppilaille kolme CD-levyä, jotka kaikki sisälsivät eri vuosisadalta peräisin olevaa musiikkia. Projektin kuluessa haastattelin jokaisen oppilaan kolmeen kertaan ja nauhoitin haastattelut.</p> <p>Työssäni perehdyn haastatteluiden kautta kuuntelukasvatuksen ongelmakohtiin instrumenttiopetuksessa sekä painotan klassisen musiikin kuuntelun mahdollisuutta ja tärkeyttä soitonopiskelun osana jo opiskelun alkutaipaleella. Oppilaiden kokemuksissa esiin nousivat musiikin kuunteluun liittyvän itsetuottamisen kasvaminen, omien kuunteluun liittyvien mielikuvien kehittyminen ja kuuntelukokemusten yksilöllisyys.</p> <p>Opinnäytetyöni antaa tietoa kuuntelukasvatuksesta ja esittelee yhden mahdollisuuden soitonopettamisen ja kuuntelukasvatuksen yhdistämiseen.</p>		
Teos/Esitys/Produktio		
Säilytyspaikka Helsingin Ammattikorkeakoulu Stadia kirjasto/ Ruoholahti		
Avainsanat Kuuntelukasvatus, kuunteleminen, soitonopiskelu, kuuntelukokemus, lasten haastattelemine		

Degree Programme in Classical Music		Degree Music pedagogue	
Author Pigga Kangas			
Title I play, but do I listen? – Classical music listening experiences among 9-14 year old flute students			
Type of work Thesis	Date December 2007	Pages xxxx	
<p>ABSTRACT</p> <p>In my thesis I map out young flute students' experiences of listening to classical music and follow its development and influence on their studies as the students become practised in listening. My work is based on a project of listening to classical music that I carried out with my flute students.</p> <p>I compiled three CDs for my students, each including classical music from a different century. During the project I interviewed the students three times and recorded the interviews.</p> <p>In my work I studied the problems of linking listening to classical music to the teaching of an instrument. I also emphasise the importance of listening as a part of education already in the early stages of one's instrumental studies. Growing self-confidence and development of images related to the listening of music, as well as the individuality of listening experiences were factors that emerged in the students' experiences.</p> <p>My thesis provides information about linking listening to music with teaching of music and introduces one possible way of doing it.</p>			
Work / Performance / Project			
Place of Storage Helsinki Polytechnic Stadia library/Ruoholahti			
Keywords Listening, teaching, playing, listening experience, classical music, instrumental studies			

Sisällys

1	JOHDANTO	1
1.1	Miksi kuuntelukasvatusta?.....	1
1.2	Lähtötilanne	2
1.3	Mitä halusin tietää?.....	3
1.4	Tavoitteet	4
1.5	Metodit.....	5
1.6	Yleiskuvaus työn etenemisestä	6
2	MITÄ KUUNTELUKASVATUS ON?	8
2.1	Kuuntelukasvatuksen lähtökohtia	8
2.2	Kuuntelukasvatus musiikkioppilaitoksissa	9
2.3	Lasta huomioiva kuuntelukasvatus	12
3	TYÖPROSESSIN KUVAUS	15
3.1	Toimintatutkimus kuuntelukasvatuksen välineenä	15
3.2	Materiaali ja sen valinnan perusteet	16
3.3	Kehitettävät kohteet.....	19
4	LAPSIA HAASTATTELEMASSA.....	20
4.1	Haastattelun haasteet	20
4.2	Haastattelujen tähtihetket.....	25
4.3	Yhteenveto: haastattelut ja kuuntelukasvatus	26
5	TULOKSET	27
5.1	Miten levyjen kuunteleminen tuki lasten soittamista?	27
5.2	Kyllä minä osaan kuunnella!.....	28
5.3	Kuuntelukasvatuksen liittäminen soitonopetukseen	28
5.4	Kuuntelukasvatuksen hyötyjä opettajalle	29
5.5	Loppuyhteenveto	30
6	POHDINTAA	32
	Lähteet.....	34

1 JOHDANTO

1.1 Miksi kuuntelukasvatusta?

Toimiessani opiskelujen ohessa huilunsoitonopettajana eri musiikkioppilaitoksissa alkoi sisälläni kyteä mielenkiinto lasten musiikinkuuntelutottumuksia kohtaan.

Minun teki mieli omalta osaltani sohaista hieman kepillä tätä instrumenttiopettajien keskuudessa hyvinkin tunnettua nukkuvaa karhua. Miten voisin opastaa vasta –alkajia, oppilaitani, mahdollisimman tehokkaasti ja kokonaisvaltaisesti mukaan musiikin maailmaan? Halusin että kokemus olisi oppilaille miellyttävä ja ettei se jäisi heille etäiseksi eikä muodostuisi ahdistavaksi liiallisen pakkosyöttämisen tuloksena. Minkälaisia tuloksia minun olisi mahdollista nähdä oppilaideni kehityksessä mikäli kuunteluttaisin heillä klassista musiikkia? Kuinka oppilaat ottaisivat vastaan tällaisen uuden ohjelmanumeron osana jokaviikkoisia soittotunteja?

Sivusta pitkään mielenkiinnolla hienojen ja työleenomistautuneiden musiikkipedagogien työtä seuranneena, koin erittäin tärkeäksi paneutua tähän kiistatta suurta roolia näyttelevään musiikkikasvatukselliseen seikkaan: kuuntelu. Kuinka lapset kuuntelevat, kuinka he kokevat erilalla samaa musiikkia, ja ennenkaikkea, kuinka kuuntelukokemus voi kehittyä, mikäli lapsi tottuu ja harjaantuu kuuntelemaan klassista musiikkia? Halusin myös seurata kuinka musiikin kuunteleminen vaikuttaa lasten soittoharrastukseen, vai onko huomattavissa mitään eroa?

Kuuntelukasvatuksen merkitystä on vaikea vähätellä. Kuinka muuten me ihmiset opimme kuin matkimalla meille annettuja malleja? Tämä kaikessa yksinkertaisuudessaan monimutkainen totuus toimi innoittajanani tätä työtä varten, ja toivon sen antavan ajattelun aihetta sekä totuuden siemeniä kaikille, jotka aihepiiriin tämän työn kautta sukeltavat.

Oikeastaan puhdistavaa olisi myös kysyä, otsakkeeseeni viitaten, ”Miksi EI kuuntelukasvatusta?” Miksi on olemassa hälyttävässä määrin musiikkipedagogeja, jotka kokevat että kuunteleminen ei mahdu tai kuulu soittotunneille, soitonopettajalle? Ymmär-

rämme kaikki että viikottainen aika oppilaiden kanssa on rajallinen, mutta on olemassa lukematon määrä pieniä keinoja joilla lasten kiinnostuksen kuuntelua kohtaan saa syttymään ja se ei ole aikakysymys.

Näitä asioita pohtineena päädyin opinnäytetyöni aihevalintaan. Tämä työ sekä siihen sisältyvä kuunteluprojekti on suunnattu kaikille niille instrumenttiopiskelijoiden parissa työskenteleville muusikoille, jotka kokevat että yhteys musiikkioppilaitosten opetussuunnitelmien ja elävän musiikin välillä on huteralla pohjalla. Ja että kasvavan musiikkopolvemme musiikkiopintojen osana ei tarpeeksi suurelta osin ole oman alansa musiikin kuuntelu ja sitä kautta saadut kokemukset musiikin monimuotoisuudesta.

1.2 Lähtötilanne

Toteutin omien oppilaideni kanssa kuunteluprojektin, jossa lapset kuuntelivat viikon ajan heille koostamaani levyä ja sen jälkeen haastattelin heidät. Näitä kuunneltavia levyjä oli yhteensä kolme, eli projektin toteutukseen meni aikaa noin kuukausi. Haastateltavat oppilaani olivat ikäjakaumaltaan 10-15 vuotiaita. Heitä oli kahdeksan. Itse olin opettajana luonnollisesti tuore, olin opettanut vuoden näitä samoja oppilaita ja lisäksi minulla oli ollut kolmen vuoden aikana yksityisoppilaita. Haastattelut tapahtuivat jokaisen oppilaan yksityistunnin aluksi, ja kestivät noin viidestä kymmeneen minuuttia oppilasta kohti.

Oppilaat eivät olleet etukäteen tietoisia mitä heiltä aioin kysyä, joten vastaukset olivat spontaaneja. Itselläni oli valmiina kysymysrunko, josta kuitenkin olin valmis poikkeamaan mikäli oppilaan vastaukset johdattivat esim. tarkentavien lisäkysymysten äärelle.

Opinnäytetyössäni kuuntelukasvatuksella tarkoitan sitä, että jokainen lapsi sai itse muodostaa mielipiteensä kuulemastaan, ja minä pyrin kohottamaan lasten itsetuntoa omiin vastauksiinsa luottamisen suhteen. Tiesin etukäteen, että kukaan oppilaistani ei ollut mitenkään erityisen suuntautunut klassisen musiikin kuunteluun vapaa-ajallaan ja että kenenkään vanhemmissa ei ollut ammattimuusikoita.

Haastatteluihin valmistautumista helpotti se, että tunsin oppilaani hyvin opetettuani heitä jo yli vuoden. Näin ollen en kokenut suurta tarvetta varautua etukäteen lasten kohtaamiseen, ja tiesin että he eivät tulisi jännittämään haastattelutilannetta. Tiesin myös, että tämäntyylinen projekti oli heille kaikille uutta eivätkä he olleet ennen osallistuneet vastaavanlaisiin kokeiluihin edellisten opettajiensa kanssa. Suurin jännittäjä tilanteessa olikin varmasti opettaja eli minä itse, havaitsin omassa innostuksessani myös hieman paineita haastattelujen onnistumisesta. Haastattelutilanteet olivat hetkiä joita en saisi takaisin, aineistoa työhöni. Niiden kanssa tekisin töitä tiiviisti tulevat ajat työni parissa.

Oma kiinnostukseni kuuntelukasvatusta kohtaan kumpuaa äidiltäni, joka on omassa työssään sellonsoitonopettajana harjoittanut oppilaidensa kanssa kuuntelukasvatusta eri muodoissa koko kolmikymmenvuotisen opetusuransa ajan. Tästä syystä tiesin jo etukäteen miten laaja ja arvokas aihepiiri kuuntelukasvatus on ja koin aihevalintani itselleni erittäin inspiroivaksi. Pohtiessani työn toteutuksen eri vaihtoehtoja huomasin melko pian, että vaakakupissa painoi eniten lasten kuuntelukokemusten jokapäiväistyminen. Halusin toteuttaa projektini nimenomaan jollain sellaisella tavalla, että saisin musiikin osaksi lasten arkielämää. Tätä kautta työni muotoutui pikkuhiljaa toimintatutkimukseksi ja päätin toteuttaa sen koostamalla lapsille kolme erilaista CD-levyä, joista jokainen sisältäisi musiikkia eri vuosisadalta. Näin lapset saisivat kuunnella musiikkia omassa tutussa ympäristössään, omien askareidensa keskellä ja yhdistää kuuntelun näin osaksi arkeansa.

1.3 Mitä halusin tietää?

Olin työtä suunnitellessa ja kuunteluprojektia toteuttaessa kiinnostunut nimenomaan yhteydestä nuoren instrumenttiopiskelijan ja taidemusiikin välillä. Onko sitä? Kuinka se kehittyy? Miten lapsi kokee itsensä klassisen musiikin kuuntelijana? Ilmeneekö itsensä vähättelyä oman kuuntelukokemuksen yhteydessä? Miten lasta voi rohkaista luottamaan omiin mielipiteisiinsä, omaan kuulokuvaansa? Onko mahdollista saada klassisen musiikin kuuntelemista edes jossain mittakaavassa osaksi lasten musiikinopiskelua? Tuntuuko lapsista omituiselta tai kummalliselta kuunnella orkesterikappaleita, vai onko huilumusiikki heille mieluisampaa? Näiden kysymysten äärellä istuessani koin yhä vahvemmin että tällainen kuunteluprojekti olisi myös minulle opettajana korvaamaton.

Halusin saada omaan opettajuuteeni lisää keinoja ja konsteja, syvyyttä ja tietämystä sen suhteen mitä lasten päässä oikeasti liikkuu liittyen klassiseen musiikkiin ja sen kuuntelemiseen.

Koska omat oppilaani eivät olleet tottuneita klassisen musiikin kuuntelijoita, eikä suurin osa ollut koskaan käynyt esim. sinfoniaorkesterin konsertissa, vaikutti se suuresti kiinnostukseeni lasten mielipiteistä. Mm. nimenomaan heille vieraampi 1900-luvun musiikki joka harvoin esiintyy huilunsoitonopetuksen alkeisnuottimateriaaleissa millään tavalla, oli omasta opettajan näkökulmastani mielenkiintoinen kohde. Kiinnostavana yksityiskohtana huomioin, että oppilaani olivat ”harjaantumattomia” mutta toisaalta nimenomaan ”puhtaita” tämän aikakauden musiikin kuuntelijoita. Tiedonjanoni oli etukäteen melkoinen. Jouduin kuitenkin toteamaan sittemmin lapsia haastatellessani, että kaikkien kokemusten kaivaminen lapsista olisi vaatinut pidempiä haastattelutuokioita kuin mihin minulla lasten omien soittotuntien puitteissa oli ajallisesti resursseja.

Olin kiinnostunut myös kuuntelukokemusten heijastumisesta tavallisiin soittotunteihin. Ilmenisikö ahaa-elämyksiä, jotka juontaisivat juurensa juuri musiikin ymmärtämiseen kuulokuvan kautta? Kuinka suurta kehitystä minun on opettajana mahdollista huomata oppilaissani näinkin lyhyen kuunteluprojektin jälkeen? Entä kuuntelemisen vaikutus lasten soitonopiskelun motivaatioon? Näiden kysymysten verhoa toivoin kykeneväni raottamaan työni ja kuunteluprojektin avulla.

Jo pelkästään lasten motivointi olisi riittänyt syyksi tällaisen kuunteluprojektin toteuttamiseen. Mutta mitä enemmän pengoin ja tutkin aiheitani, sitä suuremmaksi merkitykseltään nousi myös opettajan saaman hyödyn merkitys. Mitä minä opettajana oppisin opettamisesta ja oppilaistani tämän projektin avulla? Mitä oppisin itsestäni opettajana?

1.4 Tavoitteet

Asetin tavoitteeksi ennen kaikkea lasten ”korvien avaamisen”. Halusin löytää oppilaistani uusia puolia, kuulla heidän mielipiteitään annetuista kuuntelunäytteistä, saada heidät itsensä mahdollisesti huomaamaan kuuntelemisen vaikutukset soitossaan, ja herättää ajatuksia ja keskustelua heidän kanssaan musiikinkuuntelun tärkeydestä. Halusin

myös kirjata ylös mahdolliset vastakkaiset mielipiteet asiasta, lapsia johdattelematta tai mitään heidän sanomaansa väheksymättä. Kuunteluprojektin tavoitteena oli ilman muuta myös omien keinojen kehittäminen opettajana, kuinka kuuntelukasvatuksen saisi luontevasti sisällytettyä omaan soitonopettajuuteen.

Kuunteluprojektin ja lasten haastattelujen myötä tavoitteenani oli hankkia värikästä, mielenkiintoista ja monipuolista materiaalia, joista heijastuisi lasten omia mielikuvia antamistani kappaleista. Halusin myös löytää kaaren lasten kuuntelukokemusten kehittymisestä, ja innostaa osaltani oppilaitani kuuntelemaan musiikkia itsenäisesti vapaa-ajalla. Myös mielenkiinnon herättäminen kotona ja vanhemmissa oli ikäänkuin sivutuote, jonka siemenen tavoin toivoin saaneeni kylvetyksi myöhempiä aikoja varten.

Tavoitteet liittyen omaan opettajuuteeni olivat luonnollisesti myös melkoiset. Jotta opettaja voi yhdistää kuuntelukasvatusta omaan opettamiseensa, täytyy hänellä olla selkeät tavoitteet ja visiot siitä mitä hän ajaa toiminnallaan takaa. Halusin kehittää itseäni opettajana näiden totuuksien puitteissa ja löytää keinoja lasten instrumenttiopiskelun syvyyden lisäämiseen.

Toisaalta sisälläni kyti koko ajan myös syvä ihmetys tästä kaikesta. Miten tähän on tullu? Minne kuuntelukasvatus ja klassisen musiikin yhteys ylipäätään on kadonnut instrumenttiopiskelusta? Tavallaan toivoin, että tällaista työtä ja toteuttamaani projektia ei edes tarvitsisi toteuttaa. Ideaali tilanne olisi että kaikki tämä olisi niin itsestäänselvää, ettei näitä asioita tarvitsisi erikseen selittää. Koska tilanne ei kuitenkaan ole tällä hetkellä sellainen, tavoittelin työlläni ehdottomasti myös jonkinlaista keskustelunavausta kuuntelukasvatuksen merkityksessä nuorten instrumenttiopiskelijoiden kasvattamisessa.

1.5 Metodit

Päädyin CD-levyjen koostamiseen lopulta uteliaisuuttani. Halusin kokea ja nähdä, mitä lapset sanoisivat ja miten he kokisivat tällaisen tehtävän osana soittotuntirutiineja. Työni toteuttaminen toimintatutkimuksena tuntui lopulta luonnollisimmalta. Tähän tutkimusmalliin perehtyminen ja siihen tutustuminen näytteli suurta roolia työni lopullisessa muotoutumisessa ja avasi minulle useita ovia käytännön tietotaidon osalta työni toteutuksen suhteen. Käytännön toteutuksen onnistuminen oli minulle tärkeää ja myös

haasteellista. Jotta voisin onnistuneesti kerätä aineistoa, minun oli oltava varma että lapset pystyvät toteuttamaan heille asetetut toiveet kuuntelemisen suhteen. Tässäkin mielessä CD-levy oli oiva tapa. Jokaisesta kodista löytyy nykypäivänä useampikin soitin joka mahdollistaa levyjen kuuntelun.

Suuri osa työstäni nojaa lasten haastatteluihin. En epäröinyt ottaa mukaan tällaista työtappaa, koska tämä osa-alue tuntui minusta itselleni luontevalta ja työni kannalta mielekkäältä. Perehdyin lasten haastattelemisen teoriaan ja koostin kysymysrungot valmiiksi. Haastattelujen litterointi nauhalta osoittautui aikaavieväksi, joskin hedelmälliseksi osiksi joka ikään kuin kokosi työni materiaalin yhteen. Tällä toimintatavalla sain kerättyä kasaan korvaamattoman määrän yksilöllistä materiaalia, jollaista en olisi löytänyt mistään kirjoista enkä kansista. Suunnitellessani työni toteutuksen tapoja ymmärsin myös kuinka tärkeää oli rajata aihetta sopivan kokoiseksi paketiksi. Kuuntelukasvatus on aihepiirinä niin laaja, että kiusaus sen käsittelemiseen laajemmasti oli minulle valtavan suuri. Päätin kuitenkin, että levyjen koostaminen, lasten haastattelut, kuuntelukasvatuksen taustat sekä kuuntelemisen tulosten käsittely olisivat työni tärkeimmät osa-alueet.

1.6 Yleiskuvaus työn etenemisestä

Aineiston valinta, levyjen sisältämien puheiden kirjoitus ja itse äänitysoperaatio olivat ensimmäiset askeleeni työni kanssa.

Lasten kanssa aloitin jakamalla kotiin kirjeen, jossa tiedotin, että tulevan lukukauden aikana teen oppilaitteni kanssa projektia kuuntelutottumuksista. Kerroin, että jokaiselle jaetaan kolme erilaista, eri musiikin aikakausilta musiikkia sisältävää CD-levyä ja että lasten tehtävänä on vain kuunnella näitä levyjä viikon aikana vähintään kolme kertaa ja sitten haastattelen heitä aina soittotunnin aluksi. Oppilaat olivat vastaanottavaisia ja avoimia asian suhteen, joten minkäänlaista ongelmaa heidän tai heidän vanhempiensa taholta ei ollut. Annoin oppilailteni viikoittain yhden levyn, jonka jälkeen seuraavalla tunnilla haastattelin heidät nauhoittaen haastattelut. Kun olin saanut tämän varsinaisen käytännön työn tehtyä, litteroin kaikki haastatteluäänitteet ja myös levyjen sisältämät puheosuudet. Nämä olin itse nauhoittanut käyttäen omaa ääntäni kertojana.

Aineiston pohjalta alkoi varsinaisen kirjallisen työni sisällysluettelon laatiminen, käyttäen apuna runkoa jota olin kasannut jo levyjen sisältöä ja työni suuntaa suunnitellessa. Lähteiden etsiminen työtäni varten osoittautui suhteellisen haastavaksi, koska kuuntelukasvatus-terminä on aika spesifioitu ja ilmeisen tuore. Englannin kielestä vastaavaa termiä en onnistunut löytämään, joten minun täytyi tehdä hakuja kierrellen ja kaarrellen tuota varsinaista termiä. Kirjoitusvaihe nivoutti kaikki työni eriliset osa-alueet, kuten lasten haastattelemisen teorian, toimintatutkimuksen, kuuntelukasvatuksen ja itse keräämäni aineiston kokonaisuudeksi ja tässä vaiheessa loksahivat irralliset palaset kohdalleen.

2 MITÄ KUUNTELUKASVATUS ON?

2.1 Kuuntelukasvatuksen lähtökohtia

”...Musiikin kuunteleminen on yksityistä, intiimiä toimintaa, ja motivaatio siihen nousee musiikista itsestään ja rakkaudesta musiikkiin.” (Anttila 2004)

Vaikka meistä jokainen kokee kuulemansa musiikin varmasti eri tavalla, on mahdollista kasvattaa ja opettaa lasta kuuntelemaan. Kuuntelukasvatus astuu mukaan siinä vaiheessa, kun pedagogi tai vanhempi haluaa antaa lapselle keinoja tottua kuuntelemaan ja ujuttaa kuuntelemisen osaksi jokapäiväistä elämää. Instrumenttiopetuksessa kuuntelukasvatuksen lähtökohdat voivat olla erilaiset kuin kotikasvatuksessa, mikäli opettaja haluaa esimerkiksi spesifioida kuunneltavan musiikin sisältöä. En itse koe niinkään tärkeänä kuuntelukokemuksen rajaamista, kuin sitä että kuuntelemista ylipäänsä tapahtuisi!

Kuuntelukasvatuksen jäsentäminen on vaikea tehtävä. Toisaalta voi sanoa, että se on lapsen tiedon lisäämistä musiikin kuuntelutavoista, toisaalta taas totuttamista erilaisiin musiikkityyleihin ja –tapoihin esittää sekä tuottaa musiikkia. Kuuntelukasvatus parhaimmillaan on mielestäni sarja jokapäiväisiä musiikin kokemiseen liittyviä tapahtumia, joista tulee osa lapsen arkea ja joihin hän kasvaa mukaan.

Kuuntelukasvatuksessa lapsi ”kasvaa kuuntelemaan”. Tämä on jokaiselle ihmiselle myöhemmässä elämässä suunnaton rikkaus, vaikka vain murto-osasta lapsena instrumenttia opiskelevista muusikonaluista tulee musiikin ammattilaisia. Työssäni käsitellen juuri tämäntyypistä kuuntelukasvatusta, ja keskityn nimenomaan kuuntelukasvatukseen instrumenttiopintojen lomassa. Maamme koululaitoksissa tapahtuu kuuntelukasvatusta toki monimuotoisesti muillakin saroilla, kuten peruskoulussa ja lukioissa, mutta olen rajannut työni aiheen tietoisesti nuoriin instrumenttiopiskelijoihin.

Olin työtäni valmistellessa erittäin kiinnostunut jo olemassaolevista lasten kuuntelutottumuksista käsittelevistä tutkimuksista. Materiaalin suppeus ei sinänsä yllättänyt minua, ja sekin vähäinen tieto mitä sain kaivettua esiin, tuki käsitystäni lasten kuuntelutottu-

muksista. Tuovila (2003) on tutkinut väitöskirjassaan tätäkin puolta lasten musiikin harjoittamisesta ja kirjoittaa näin:

”Yksinomaan taidemusiikkia kuunteli vain yksi lapsista, koska ’Rokissa ei oo mitään älyä’ (poika, 11v.) Liki neljännes lapsista (15), joista puolet poikia, kuunteli kaikkina tutkimusvuosina omaehtoisesti sekä taidemusiikkia että populaarimusiikkia, joskin yleensä harvemmin taidemusiikkia. Taidemusiikkia kuuntelevat lapset kuuntelivat yleensä sen soittimen perusohjelmistoa, jota itse opiskelivat, tai tiettyä mielisäveltäjää. Lapset eivät tunteneet kovinkaan hyvin kuuntelemansa taidemusiikin tyylilajeja ja nimittivät kuuntelemaansa taidemusiikkia sen tyylistä riippumatta klassiseksi musiikiksi. Lasten kuuntelema taidemusiikki oli yleensä ottaen peräisin 1700-1800 luvuilta. Kukaan lapsista ei kertonut kuuntelevansa niin sanottua uutta taidemusiikkia. Taidemusiikin kuunteleminen edellytti sitä, että perheessä muutenkin oltiin siitä kiinnostuneita. Kaikkien taidemusiikkia kuuntelevien lasten perheissä kuunneltiin taidemusiikkia ja/tai käytiin taidemusiikin konserteissa. Taidemusiikin kuunteleminen ei kuitenkaan edellyttänyt soitotaitoisia vanhempia.”

Kuten Tuovilan tekstistäkin käy ilmi, lasten yhteys taidemusiikkiin ei ole itsestäänselvyys. Kuuntelukasvatuksen merkitys korostuu erityisesti näiden lasten kohdalla jotka eivät saa kotoa valmiuksia tai innostuksen kipinää taidemusiikin kuunteluun. Kuuntelukasvatuksella on kuitenkin luontevaa yrittää tavoittaa tasapuolisesti kaikki oppilaat, myös ne harvat jotka jo kuuntelevat, liittämällä se luontevaksi osaksi instrumenttiope-
tusta.

2.2 Kuuntelukasvatus musiikkioppilaitoksissa

”Musiikkiopistoissa oppiminen on perinteisesti käsitetty pelkästään soittamiseen liittyvien tietojen ja taitojen siirtämiseksi oppilaaseen. Tällainen oppimiskäsitys ei kuitenkaan tiedosta muita opiskelun kannalta tärkeitä tekijöitä eikä anna oppilaalle mahdollisuuksia osallistua riittävästi niiden kehittämiseen. Opettajan usein unohtamia oppimisen alueita ovat opiskelijaan itseensä musiikinopiskelijana sekä musiikillisen ja sosiaaliseen ympäristöön liittyvät tiedot, tunnekokemukset ja taidot.” (Anttila 2004)

Edellä mainitut ”unohdetut” oppimisen alueet ovat mielestäni suoraan rinnastettavissa opettajien aikapulaan. Musiikkioppilaitoksissa koetaan, että kuuntelukasvatus olisi tärkeää ja arvokasta, mutta että se on ikään kuin jotakin ekstraa jota oppilaalle annetaan vaan jos aika riittää. Pääpaino on ja pitääkin olla instrumenttipedagogiikassa, mutta hedelmällisiin tuloksiin nimenomaan pitkällä aikavälillä päästään ainoastaan kasvattamalla lapsesta kokonaisvaltainen musiikin ymmärtäjä.

Opetushallituksen taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteissa sanotaan kuuntelukasvatuksesta näin:

”Musiikin kuuntelu on tärkeä osa musiikin opiskelua. Oppilaitoksen tehtävänä on harjaannuttaa oppilaita monipuoliseen musiikin kuunteluun, totuttaa heitä käymään konserteissa ja muissa musiikkitilaisuuksissa sekä tehdä musiikkielämää tutuksi kullekin ikäkaudelle soveltuvalla tavalla”

Perehdyin työtäni varten eri musiikkioppilaitosten opetussuunnitelmiin etsiäkseni niistä tietoa kuuntelukasvatuksen sisällyttämisestä opetukseen. Ilokseni huomasin, että asia on kyllä tapetilla, mutta jää kuitenkin jollakin tapaa pinnalliseksi. Ajatus on kaunis, ja hienosti muotoiltu, mutta kuinka paljon yksittäiset opettajat sisällyttävät kuuntelukasvatus-omiin jokapäiväisiin opetusrutiineihinsa? Haastateltuani erästä pitkän uran musiikkiopistossa tehnyttä opettajaa, kävi selväksi että kuuntelukasvatuksen osuus opetuksesta on yleisesti ottaen erittäin mitätön. Hän sanoi kohtaavansa usein eriasteisia ennakkoluuloja omaa opetustapaansa kohtaan, sen tähden että musiikinkuuntelu ja siitä keskusteleminen on niin suuressa roolissa hänen omassa opettamisessaan. Näin hän kertoo omista kokemuksistaan kuuntelukasvattajana:

”Kyllähän se vaan on niin, että mua pidetään vähän friikkinä. Tavallaan tietysti hyvällä tavalla, kyllähän tää kuuntelukasvatus-asia on niitten (muitten opettajien) mielestä tietysti arvokas. Mutta aika usein törmää ’Miten sä nyt kaikkea tommosta jaksat’-tyyppisiin kommentteihin ja vähän ne kyllä kattoo meikäläistä pitkään kun mulla on stereot ja levyt, kaikenmaailman säveltäjien kuvat ja ite askarrellut musiikkipelikortit omassa luokassa. Kyllä se tietysti välillä tuntuu aika raskaaltakin, noi kommentit. Mulle se (kuuntelukasvatus) vaan on välttämättömyys, myös oman työssäjaksamisen kannalta. Ja kyllähän mä tiedän, että ne oikeestaan ihailee tätä kaikkea toimintaa, ja varmasti

haluaisivat itekki jaksaa kaikkea värkkäillä. Viime viikolla just mun sydän oli pakahtua, kun 11-vuotias poikaoppilas totes yhteen kinkkiseen tilanteeseen ratkasuks, että 'Kysytään apua Bachilta!' Kuvittele. Sille oli ihan selvästi henkilöityny säveltäjät tosi vahvasti ja toi kommentti tuli siltä ihan luonnostaan. Mun oppilaat pitää klassista musiikkia ihan tavallisena, annan niille aina välillä levyjä kotiin ja pyydän niitä valitsemaan niistä lempparit. Sitte me puhutaan seuraavalla viikolla niistä ja kuunnellaan yhdessä vielä ne lempikohdat. Emmä tajua miten soitonopetusta voi kukaan tehdä ilman kuuntelukasvatusta, mulle se on niin itsestäänselvää. Valitettavasti sitä vaan ei tehdä. Se on aivan älyttömän surullista. En edes halua ajatella sitä, teen vaan ite päivästä toiseen niin paljon ku pystyn sen eteen että mun oppilaista tulis kokonaisvaltasia musiikinrakastajia.”

Niin surullista kun kuuntelukasvatuksen vähäisyys maassamme onkin, ovat tällaiset pedagogit upea valonpilkahdus kaiken tämän keskellä. Yhdyn kyseisen opettajan mielipiteeseen siitä, että on raskasta yrittää jaksaa tehdä sitä omaa juttuansa jos joutuu kohtaamaan sellaisia mielipiteitä, että pidetään ”friikkinä”.

Useat musiikkioppilaitokset sisällyttävät kuuntelukasvatuksen opetussuunnitelmiinsa, mutta lähes poikkeuksetta ilmi tulee ainoastaan konserteissa käynnin merkitys. Tässä ote Lapin musiikkiopiston musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelmasta vuodelta 2006, jossa piristävästi puhutaan myös musiikkiäänitteistä:

“Myös kuuntelukasvatus kuuluu opintoihin alusta asti. Instrumenttitunneilla voimme kuunnella sekä eläviä esityksiä että musiikkiäänitteitä. Voimme sopia konserttikäynneistä tai tallennettujen konserttien seuraamisesta ja jälkeinpäin yhdessä arvioida konsertin antia. “

Tai tuulia Lappeenrannasta:

”Oppilaitoksen tehtävänä on harjaannuttaa oppilaita monipuoliseen musiikin kuunteleluun, totuttaa heitä käymään konserteissa ja muissa musiikkitilaisuuksissa sekä tehdä musiikkielämää tutuksi kullekin ikäkaudelle soveltuvalla tavalla. Kuuntelukasvatus voi liittyä kaikkien opetusalueiden ohjelmaan.” (Lappeenrannan musiikkiopisto, opetussuunnitelma 2004)

Tässä Lappeenrannan musiikkiopiston opetussuunnitelmassa todetaan, että opilaitoksen tehtävä on harjaannuttaa oppilaita monipuoliseen musiikin kuunteluun. Tämä on totisesti hieno ajatus, harmi ettei esimerkkejä käytännön toteutuksesta ole liitetty tähän yhteyteen. Opettajia varten olisi varmasti jonkinlainen tarkempi ohjeistus tarpeen, on aina helpompi ryhtyä toteuttamaan jotakin josta on selkeä toimintaehdotus olemassa.

Vaikka olen kritisoinut musiikkioppilaitoksien kuuntelukasvatusvalmiuksien vähäisyyttä, on suunta oikea ja aiheesta sentään nykyään on olemassa edes jotakin mustaa valkoisella. Uskon ja toivon, että kliseisesti sanottuna ”muutoksen tuulet puhaltavat” ja ammatillisessa koulutuksessa opiskeleva uusi opettajasukupolvi varmasti tuo osaltansa uuden raikkaan tuulahduksensa tähän musiikkikasvatuksen osa-alueeseen. Iso laiva kääntyy hitaasti, mutta kääntyminen on sentään aloitettu!

2.3 Lasta huomioiva kuuntelukasvatus

”Musiikki alkaa hiljaisuudesta!”

Tämä oli ensimmäisiä mieleeni jääneitä lauseita koulun musiikintunneilta. Sama viisaus toistui myös omilla huilutunneillani lapsena, kun opettaja halusi rauhoittaa minut ennen kuin aloitin kappaleen soittamisen. *”Hyssss! Musiikki alkaa AINA hiljaisuudesta.”* tapasi hän sanoa. Tämä sama yksinkertainen totuus näkyy toistuvan nykypäivänäkin olennaisena osana kuuntelukasvatusta ja sen kokemista. Eräs oivaltavimmista työtäni varten löytämistäni totuuksista on sekin Lapin musiikkiopiston opetussuunnitelmasta (2006):

”Kuuntelukasvatus alkaa hiljaisuuden kokemisesta”

Juuri niin! Hiljaisuuden kokeminen on äärettömän oleellinen osa musiikinkuuntelua, ja tulee opettaa pienelle kuuntelijalle ensimmäisenä. Näin he ikäänkuin keskittyvät hetkeksi höristämään korviaan musiikkia varten. Tässä piilee mielestäni ohjelmallisen musiikin ja nk. taustamusiikin ero. Taustamusiikki pysyy kuulijalle ”hälynä”, koska sen kuuntelemiseen ei keskitytä. Sen kuuntelu ei lähde hiljaisuudesta.

Sen sijaan esitettävä, ohjelmallinen musiikki taas vaatii kuulijaltaan hetken hiljaisuuden ennen tulvahtamistaan kuulijan tajuntaan.

Haluan työlläni osoittaa, että jokaisen lapsen henkilökohtainen kiinnostuminen musiikkikuuntelusta on kaiken perusta. Paraskaan pedagogi ei voi toteuttaa kuuntelukasvatuksellisia periaatteitaan, mikäli hän ei saa oppilaitaan kiinnostumaan sydämellään asiasta. Näin ollen oppilaan oman intohimon ja motivaation löytäminen on asia josta jokainen opettaja haluaa pitää kynsin ja hampain kiinni. Oppilaan houkuttelevuus innostuksen äärelle on tärkeä taito. Tämä pätee tietysti jo pelkässä instrumenttipedagogiikassa, mutta myös musiikillisen kasvatuksen muillakin osa-alueilla. Oppimisen perustuuksia lienee se, että vain mikäli oppilas itse on motivoitunut oppimaan voidaan tuloksia saavuttaa. Ja mitä suurempi tämä motivaation taso on, intohimosta puhumattakaan, sitä nopeammin tuloksia on mahdollista saavuttaa. Motivaatio, intohimo ja oppilaan oma arvomaailma ovat kaikki asioita joiden tasosta opettajan tulee olla tietoinen jokaisen oppilaansa kohdalla. Tapio Puolimatka pohtii teoksessaan ”Kasvatuksen mahdollisuudet ja rajat - minuuden rakentamisen filosofia” tätä samaa oppilaan arvomaailman kokemista ja kehitystä:

”Oppilaan arvomaailmaa määrää se, mitkä asiat hän kokee arvokkaiksi ja tärkeiksi. Koska ei ole mahdollista suoranaisesti vaikuttaa siihen, miten oppilas kokee ja näkee todellisuuden, ei ole mahdollista suoranaisesti vaikuttaa hänen arvostuksiinsa. Tämä johtuu arvo tiedon luonteesta. Arvotieto välittyy yhtä paljon tunteen ja kokemuksen kuin väitelausena ilmaistun informaation kautta. Se ei välity ensisijaisesti periaatteina, vaikka arvo totuus on yhtä objektiivista kuin matemaattinen totuus. Arvotieto on arvojen ”näkemistä” tunteen kautta. Vain tällainen arvoihin suuntautunut tunne välittää arvojen todellisuuden.”

Koen että kuuntelukasvatuksen tärkeä kantava voima on oppilaan oma motivaatio kuunnella. Anttila (2004, 93) toteaa motivaatiosta näin:

”Opiskelija motivoituu parhaiten silloin, kun opiskelu tukee hänen myönteistä käsitystä itsestään ja kompetenssitunnetta hänelle itselleen merkityksellisten tehtävien parissa. Opiskelumotivaatio on mitä suurimmassa määrin yksilöllinen, vaikka on olemassa keinoja, joilla opettaja pystyy tukemaan useimpien oppilaidensa motivaatiota, tuskin voi löytää kahta oppilasta, joiden opiskelumotivaatiota opettaja voisi tukea täsmälleen sa-

moilla menettelytavoilla. Yksi voi olla hyvin kiinnostunut musiikista, mutta on epävarma kykyjensä suhteen ja kaipaisi opettajalta jatkuvaa tukea minäpystyvyydelleen. Toinen voi olla äärimmäisen varma kyvyistään, mutta ei jaksa innostua opiskeltavasta musiikista itsestään...”

Jotta kuuntelukasvatuksen toteuttaminen opetuksessa olisi ylipäättään mielekästä, on oppilaslähtöisyys suurimpia vaikuttavia tekijöitä. Muutoin voi pedagogi pahimmassa tapauksessa löytää itsensä tilanteesta jolla ei ole enää mitään tekemistä oppilaan hyvinvoinnin ja kehityslähtöisyyden kanssa. Opettaja kenties vain toteuttaa omia näkemyksiään kuuntelemisen tärkeydestä, mutta ei välttämättä huomioi lapsen osallisuuden merkitystä lainkaan. Lapsen huomiointi kuuntelukasvatuksen toteutusmuodoissa on aina muistettava, olkoonkin että haasteet sen toteuttamisessa ovat melkoiset.

3 TYÖPROSESSIN KUVAUS

3.1 Toimintatutkimus kuuntelukasvatuksen välineenä

Toimintatutkimus on käsite, joka antaa tulkitsijalleen vapauden määritellä sitä vapaasti. Toimintatutkimus voidaan nähdä pikemminkin tutkimusstrategiana kuin erityisenä tutkimusmenetelmänä. Sille ei ole olemassa mitään yksiselitteistä ja kaikkien hyväksymää määritelmää eikä sitä voi erottaa siinä käytettyjen tutkimustekniikkojen perusteella, koska ne vaihtelevat. Toimintatutkimuksessa ei ole olemassa mitään ehdottomasti oikeaa tai väärää tietä. Se on jatkuvassa muutoksessa, minkä tähden sitä on myös vaikea kuvata. Tärkeänä pidetään sitä, että tutkija tiedostaa oman lähestymistapansa ja siihen liittyvät piirteet. Omassa työssäni toimintatutkimus toimii kuuntelukasvatuksen välineenä, ja se soveltuu siihen erinomaisesti. Käytän tässä sosiaalipsykologi *Kurt Lewinin* (1890-1947) toteamusta kiteyttämään toimintatutkimuksellista lähestymistapaa:

"Tutkimus, joka ei tuota muuta kuin kirjoja, ei riitä".

Näin toimintatutkimukseen liittyy vahvasti vaatimus käytännönläheisyydestä. Työni kuunteluprojekti toimii juuri tämän käytännönläheisyyden kautta, ja on osa kokonaisuutta, jossa luodaan tulokseksi muutakin kuin kirjoja. Projektiin osallistuneet oppilaat ovat saaneet uusia kokemuksia musiikinkuuntelusta ja sen kautta välineitä omaan musiikilliseen ilmaisuun ja sen laajentamiseen.

"Toimintatutkimus tarkoittaa pienimuotoista interventiota todellisen maailman toimintaan ja myös tämän intervention vaikutuksen tutkimista. Tutkija yrittää vaikuttaa tutkittavien todellisiin elämäntilanteisiin osallistumalla sekä heidän tavoitteidensa asettamiseen että niihin johtavien keinojen etsimiseen. Tutkija myös toimii tiiviisti yhdessä ryhmän jäsenten kanssa.." "... Toimintatutkimus on tiettyyn paikkaan sidottua ja se diagnosoi ongelman tietyissä olosuhteissa yhteydessä, ja myös pyrkii ratkaisemaan ongelman näissä samoissa olosuhteissa. Koko tutkimuksen ajan ryhmän jäsenet suorittavat itsearviointia, jossa arvioidaan eri tilanteita ja jäsenten toimintaa. Toimintatutkimus on itsekriittistä tutkimusta, jonka toimintaan osallistuvat henkilöt itse toteuttavat parantaakseen omien toimintojensa järkevyyttä tai tehokkuutta." (Helsingin yliopisto)

Toimintatutkimukselle ominaista itsearviointia pääsivät oppilaani toteuttamaan välillä ikäänkuin huomaamattaan, tätä tapahtui haastattelemalla heitä ja keskustelemalla heidän kokemuksistaan sekä kehitymisestään musiikinkuuntelijoina. Myös tämän projektin toteuttamisen jälkeen tapahtunut kehitys soittotapahtumissa oli osoitus oppilaiden toiminnasta omien toimintojensa tehokkuuden ja järkevyyden parantamiseksi.

Vaikka toimintatutkimus käsitteenä onkin kovinkin tulkittavissa oleva, koin jonkin spesifioidun tutkimusmenetelmän valitsemisen erittäin tärkeäksi työni toteutuksen rajaamisen kannalta. Näin pystyin itse asettamaan omalle toiminnalleni raamit, ja seuraamaan projektin etenemistä näistä kehyksistä käsin. Kuuntelukasvatuksen välineenä on mahdollista käyttää lähes mitä vain metodeja, mutta oman työni toteutuksen kannalta toimintatutkimus oli varsin toimiva.

3.2 Materiaali ja sen valinnan perusteet

Valitessani levyille kappaleita, halusin toisaalta antaa lapsille otannan huilumusiikista, mutta ehdottomasti myös orkesterikirjallisuudesta.

Levyn kesto ei myöskään saanut olla liian pitkä, jotta jokainen oppilas varmasti jaksaisi kuunnella levyt vähintään toivomaani kolmeen kertaan. Levyjen keskiarvokestoksi muodostui n.30 min, mikä osottautui varsin sopivaksi. Muistelin myös omaa lapsuuttani, ja niitä kappaleita jotka kenties tekivät minuun silloin vaikutuksen. Oli erittäin haasteellista paneutua materiaalin valintaan lasten silmin ja siitä näkökulmasta mitä he jaksaisivat kuunnella ja mistä he pitäisivät. Haastattelujen edetessä huomasin, että onnistuin kuitenkin suhteellisen hyvin tässä tehtävässä. Päädyin lopulta seuraavanlaiseen sisältöön, kappaleiden väliin kertojan äänellä puhumani teosesittelyt ovat liitteet kaksi, kolme ja neljä.

CD1 1700-luku:

A. VIVALDI. Kaksoishuilukonsertto

J.S. Bach: Soolosellosarja 1 "Preludi"

C.P.E. Bach: Soolohuilusonaatti

W.A. Mozart: Huilukonsertto D

CD2 1800-luku:

E. Grieg: Holberg-sarjan Preludi

Beethoven: Sinfonia nro 5, III: allegro

Verdi: Orjien kuoro oopperasta "Nabucco"

Saint-Saëns: Lintuhäkki teoksesta "Eläinten karnevaalit"

***Mussorgsky: "Kuoriutumattomien kananpoikien baletti", teoksesta
"Näyttelykuvia"***

Tchaikovski: alkusoitto baletista "Joutsenlampi"

CD3 1900-luku:

Kuula: Sanaton laulu

Piazzolla:Tangon historia: "Bordelli"

P. Sancan: Sonatiini huilulle ja pianolle

Prokofiev: "Julia" baletista "Romeo ja Julia"

J. Ibert: Huilukonsertto, osa 3

J. Sibelius: "Poco vivace" sinfoniasta nro 6

Loppukevennyksenä: Emmanuel Pahudin "Jazzlintuhäkki"

Näiden levyjen koostaminen ja puheosuuksien nauhoittaminen oli ehdottomasti hauskaa puuhaa. Puheet ja teosesittelyt tein tarkoituksella rennoiksi (ks. liitteet 2-4), kuitenkin näin uloskirjoitettuna tunnelma tietysti hieman muuttuu ja tarkoitus ei aivan pääse samalla tavalla esiin kuin puhuttuna ja levyltä kuunneltuna. Haluan tehdä tämän huomion siksi, koska lapset eivät saaneet minkäänlaista kirjallista versiota puheista. He ainoastaan kuuntelivat saamiensa levyjä.

3.3 Prosessin eteneminen ja lasten suhtautuminen

Pyrin pitämään haastattelutilanteet mahdollisimman luontevina ja ilmapiiriltään avoimina. Olin yllättynyt lasten suhtautumisesta, he kun eivät tuntuneet vierastavan tilannetta yhtään! Toisaalta taas vanhimmissa oppilaissani saatoin aistia jonkunasteista epävarmuutta, mutta sen voi mielestäni pistää suurelta osin murrosiän tuoman yleisen epävarmuuden piikkiin. Lapset vastailivat kysymyksiini innokkaasti, joskin ensimmäiset haastattelut nuorimmilla olivat vastaustensa puolesta suppeampia. Yleistunnelma koko projektia kohtaan oli lasten (ja myös vanhempien taholta) erittäin suoepa ja he eivät oikeastaan millään lailla tuntuneet hätkähtävän tämäntyypistä opetuskokeilua.

3.3 Kehitettävät kohteet

Kaikista tärkeimmäksi alueeksi työssäni koin lasten korvien avaamisen ja klassisen musiikin kuuntelemisen tuomisen lähemmäksi jokapäiväistä elämää ja musiikinopiskelua. Tänä päivänä vallalla on jopa hiukan pelottavassa määrin instrumentin opiskelun ja ”oikean” klassisen musiikin kahtiajako. Oppilaat kyllä soittavat klassista musiikkia, mutta eivät koe sitä läheiseksi itselleen lainkaan. Tähän epäkohtaan puuttuminen oli se suurin kimmoke, joka sai minut valitsemaan aiheeni juuri tästä piiristä.

Olin etukäteen varma, että oppilaissa olisi mahdollista nähdä kehitystä näinkin lyhyen kuunteluprojektin aikana. Siispä halusin löytää sillan musiikinkuuntelun ja siitä soitonopiskeluun heijastuvien hyötyjen välillä. Vaikka tiesin näiden hyötyjen varmasti pulpahtavan esiin ennemmin tai myöhemmin lasten soittotaipaleella, osoittautui niiden etukäteen arviointi ja ylöskirjaaminen haastavaksi. Musiikinkuuntelun hyödyt ovat tavaltaan itsestäänselviöitä, tietysti siitä on hyötyä! Kun minun kuitenkin oli saatava työhöni tavoitteita ja runkoa sille mitä projektillani metsästin, päädyin kokoamaan kehitettävien kohteiden tavoitelistaa pitäen kuitenkin mielessä että matkan varrella sisältö mitä todennäköisimmin tulee elämään tilanteen mukaan.

4 LAPSIA HAASTATTELEMASSA

4.1 Haastattelun haasteet

Kohtaamani haasteet voi oikeastaan jakaa kahteen osaan, niihin, jotka tiedostin etukäteen, ja niihin, jotka tulivat matkanvarrella yllätyksinä ja joita täytyi ratkoa lennossa.

Etukäteen tiedostettavien haasteiden listalta nostan tärkeimmäksi lasten sanaisen arkun auki saamisen haastattelutilanteessa, ottaen huomioon että nauhoitin kaikki haastattelut reaaliaikaisina, ja halusin nimenomaan aitoja tilanteita enkä harjoitellut näitä lasten kanssa etukäteen.

Lasten haastattelemisesta on vaikea puhua yhtenä menetelmänä, koska haastateltavien lasten ikä saattaa vaihdella neljän ja kahdeksantoista ikävuoden välillä. Koska omat oppilaani olivat kaikki kouluikäisiä, paneudun tässä nimenomaan kouluikäisen lapsen haastattelun haasteisiin.

Oma haastattelutaitoni kehittyi projektini edetessä, ja huomioin paljonkin asioita käytännön kautta. Tutkijan roolin ottaminen tuntui välillä vaikealta, varsinkin kun kyseessä olivat omat oppilaani, jotka tunsin ennestään hyvin ja meillä oli jo yhteistä historiaa takana. Vaikka haastateltavien lasten tuttuus oli minusta lopulta enemmän hyödyksi kuin haitaksi, toi se mukanaan monia haasteita. Ennenkaikkea oma suhtautumiseni haastattelutilanteisiin oli erilainen kuin se olisi ollut haastattelijalla joka ei tunne haastateltavaan.

”Haastattelijan tulee ottaa tutkijan rooli. Tutkijan rooliin kuuluu olla tietoinen siitä, että tapaaminen jää yhteen tai muutamaan kertaan, minkä jälkeen ei tavata. Lasta haastatteleva tutkija ei järkyty kuulemastaan eikä hymyile ’söpöille’ vastauksille.”
(Hirsjärvi & Hurme 2000)

En näin jälkeinpäin ole täysin samaa mieltä. Ehkä tämä johtuu siitä, että oma tilanteeni haastattelijana oli erilainen, mutta mielestäni lapset saa helposti ”lukkoon” ja tilanteesta paljon hankalamman, mikäli ei itse heittäydy mukaan lasten juttuihin. Varsinkin nuo-

rimpien oppilaideni kohdalla huomasin miten hyvä muisti heillä oli! He saattoivat kolmannen levyn kohdalla verrata jotain kappaleesta heräävää mielikuvaa ensimmäisellä levyllä olleeseen kappaleeseen ja siitä antamiinsa vastauksiin.

Olen siis täysin samaa mieltä seuraavasta väitteestä:

”Haastattelijan tulee muistaa mitä lapsi on sanonut. Lasten muisti on erittäin hyvä. He muistavat, mitä on kysytty ja mitä he ovat vastanneet. Erityisesti jos lapsia haastatellaan useita kertoja peräkkäin, tutkijan on hyvä kuunnella edellisen kerran nauhat ennen seuraavaa kertaa.” (Hirsjärvi & Hurme 2000, 131)

Tämä tuli minulle jopa hieman yllätyksenä ja opin kantapään kautta, että aiempien haastattelujen kuunteleminen todella oli välttämätöntä valmistautuessani seuraavaan haastattelurupeamaan. Myös nauhoittaminen ja sen selittäminen lapsille tuli esiin muutama otteeseen. Eräs oppilaani kysyi minulta kolmannella haastattelukerralla *”Miks sä nauhotat tän?”* (Poika, 11v.) Hän ei ollut siis ollenkaan huomannut, eikä reagoanut siihen että olin nauhoittanut kaikki haastattelut!

Haasteellista oli ehdottomasti myös omien kysymysten asettelu. Halusin saada lapset kertoilemaan vapautuneesti ajatuksiaan, ja ennenkaikkea kokemaan että kaikki heidän sanomansa on arvokasta ja oikeaa. Kaikesta huolimatta, joskus on vaikea saada lasta kertomaan mielipidettään vaikka hänellä sellainen olisikin. Tämä voi johtua ennenkaikkea kysymyksen asettelusta. Mikäli lapsi kokee, ettei ehkä täysin ymmärtänyt kysymystä, on tilanne menossa helposti kohti umpikujaa. Tällaisina hetkinä minun täytyi haastattelijana kyetä huomaamaan mahdollisen epätietoisuuden paistaminen lapsesta ja muotoilla kysymykseni uudestaan. Esimerkiksi seuraavanlainen tilanne tuli vastaan:

Pigga: Vautsi, no mitäs pidit, oliko joku paras?

Tyttö 13v.: No mä en muista niiden nimiä mutta....

P: No mulla on tässä se levy, niin voidaan kuunnella kaikista pätkä. Eli eka oli se missä oli ne kaks huilua...

T: Se oli ihan kiva ainaki, se oli kaikista kivoin. Siitä sellosta mä en tykänny niin paljon...

Oppilas selvästi hämääntyi kysymyksestä, jossa hänen oletettiin muistavan teosten nimiä. Tämä ei tietenkään ollut kysymyksessäni oleellista, joten autoin oppilasta muista-

maan tarjoamalla mahdollisuutta kuunnella kappaleiden alkuja. Näin sain oppilaan kertomaan mielipiteensä, ilman että hänen tarvitsi tuntea alemmuutta siitä ettei muistanut lempikappaleensa nimeä tai säveltäjää.

Omien kysymysten asettelun haasteellisuus kulminoitui sellaisiin hetkiin kun pelkäsin johdattelevani oppilasta liikaa. Vaikka monet aiheesta kirjoittaneet kirjoittajat ovatkin sitä mieltä että lapselle voi antaa vastausvaihtoehtoja, tai vihjaista muiden lasten mielipiteistä, pelkäsin välillä tästä huolimatta itse astuvani ojasta allikkoon. Esimerkiksi *Yarrow (1960)* on koostanut listan keinoista lasten ja nuorten haastattelun helpottamiseksi. Siinä todetaan mm. että:

Kysymyksessä voi esittää kaksi vaihtoehtoa, esim.” Jos pikkuveljesi vetää kaikki kirjat kirjahyllystä, rankaisetko häntä vai ilmoitatko äidillesi?”

sekä:

Kysymyksessä voidaan vihjaista että muista lapsista tuntuu samalta, esim. ”Joistakin pojista tuntuu, että he eivät halua ottaa pikkuveljeään mukaan leikkeihinsä. Miltä sinusta tuntuu?”

Tällaisia hetkiä omissa haastatteluissani oli tuon tuostakin, tässä ote tilanteesta jossa voisi todeta haastattelijan hieman johdattelevan myönteisen vastauksen saadakseen...

Pigga: Oliko joku kappaleista semmonen josta et tykänny?

Poika 10 v.: Se vika oli tosi pitkä...

Pigga: Mutta jos se ei olis ollut niin pitkä niin oliko siinä itse kappaleessa jotain vikaa?

Poika 10 v: Ei, se oli vaan liian pitkä...

Onneksi minulla oli mahdollisuus kehittyä omissa haastattelutavoissani, ja myös tässä edellisen viikon haastattelujen kuunteleminen ennen seuraavan viikon rupeamaa oli suureksi hyödyksi.

4.2 Vastausten kehittyminen

Kun kyseessä on otanta oppilaista, joiden ikähaarukka on 10-15 vuotta, on selvää että vastaukset ovat jo lähtökohtaisesti erilaisia pelkästään riippuen vastaajan iästä.

Haastatteluissa on kuitenkin selvästi havaittavissa muutosta, vastaukset sinällään jo muuttuivat pidemmiksi ja luottamus omiin mielipiteisiin lisääntyi. Tätä pidän selvänä merkinä itsetunnon kasvamisesta kuuntelijana ja että oppilaat oppivat luottamaan omiin vastauksiinsa huomattuaan että ei ole olemassa oikeita ja väärä vastauksia. Minä haastattelijana ja opettajana en puuttunut negatiivisella sävyllä kertaakaan heidän vastauksiinsa vaan kannustin heitä kertomaan aina vaan enemmän ja lisää. Esimerkkinä 10-vuotiaan poikaoppilaan vastauksia ensimmäisestä haastattelusta verrattuna kolmannen levyn kohdalla antamiinsa vastauksiin:

Pigga: Oliko joku sun mielestä paras noista kappaleista?

Poika 11 v: Se kolmas

P: Eli se Emmanuel Bachin soolohuilusonaatti, se missä oli se pelkkä huilu?

Po: Niin.

P: Oliko joku kappaleista huonompi kun muut?

Po: Se toinen, se missä oli se sello.

P: Etsä tykkää sellostä niin paljon kun huilusta?

Po: En.

P: Ootko sää ennen kuullu sellomusiikkia?

Po: Oon.

P: Olitko kuullut noista kappaleista jonku jo ennen?

Po: En

P: Eli ne oli kaikki sulle ihan uusia?

Po: joo.

Tässä oppilas kyllä antaa aina vastauksen, mutta melkein kautta linjan ainoastaan yhdellä sanalla. Ottaen huomioon että tämä on se sama oppilas joka ei ollut huomannut haastattelujen nauhoittamista, ei vähäsanaisuutta voi laittaa nauhoittamisesta aiheutuneen jännityksen piikkiin.

Riemastukseni määrän voi varmasti kuvitella, kun kolmannen haastattelun kohdalla saman oppilaan vastaukset olivat seuraavanlaisia:

P: Entä oliko näistä joku semmonen mistä et olis tykänny yhtään?

Po: ööö, oota se Romeo ja Julia.

P: Ai seko oli ihan tyhmä, mikä siinä oli semmosta?

Po: No mä kirjoitin siihen lappuun, joka meni hukkaan, että tylsä.

P: Ai se oli susta tylsä.

Po: Nii, liian ykstoikkonen, se oli melkeen kokoajan samaa vaan.

P: Mutta siinähan oli kuitenkin huilusoolo...

Po: Se tokavika kuulosti sillai et se meni jossain virtauksessa, ja sitte aina välillä se tip-pu jostain vesiputouksesta alas.

P: Vautsi, vähä hienosti sanottu! Siis just se konserttoko?

Po: Nii.

P: Entäs mitäs tosta ykkösestä olit mieltä, mitä sää siitä kirjoitit siihen lappuun? Se oli se sanaton laulu, jousiorkesterikappale.

Po: Joku satumainen tai joku se tais olla siinä lapussa.

Oppilas oli itse keksinyt kerätä musiikin hänessä herättämiä ajatuksia ja tunnelmia ylös paperilapulle, joka kuitenkin oli sittemmin hukkunut. Tämä ylöskirjoittaminen oli auttanut oppilasta siinä, että hän haastattelutilanteessakin nojasi kirjoittamiinsa asioihin ja muisti sitä kautta paremmin musiikin tunnelmia. Tämä oli minulle melkeen yhtä kuin lottovoitto! Oppilas oli itsenäisesti lähtenyt ratkomaan havaitsemaansa ongelmaa siitä, ettei muistanut enää soittotunnilla haastattelussa omia ajatuksiaan tarpeeksi selvästi. Juuri vastaavanlaiset lasten omista kähtökohdista ja tarpeista kumpuavat toimintatavat olivat niitä, joiden äärelle halusinkin kumartua työni sisältöni kanssa!

Tavoittelin lasten haastatteluissa myös jonkinasteista *flow*-kokemusta. Että lapset uskaltautuisivat sanomaan ääneen rehellisesti ja kaunistelematta omat mielipiteensä ja mielikuvansa musiikista ja että he levyjä kuunnellessaan olisivat olleet siihen totaalisen uppoutuneita. *Flow*-teoria on perinteisistä malleista poikkeava motivaatioteoria, jossa tarkastellaan voimakkaasti sisäisesti motivoitunutta toimintaa, joka on riippumatonta ulkoisista palkkioista tai sosiaalisista ylykkeitä. (Tynjälä 1999) Tämä ns. virtauskokemus, eli *Flow* merkitsee uppoutumista toimintaan sillä tavoin, että ikään kuin koko ulkopuolinen maailma katoaa. Henkilö on niin uppoutunut toimintaansa, että hän unohtaa ajan kulun. Samoin hän unohtaa sosiaaliset odotukset tai omaan itseensä liittyvät ajatukset

kyvyistään tai taidoistaan. Hän ei siis tarkkaile itseään, ei mieti mahdollista onnistumista tai epäonnistumista, vaan keskittyy täyspasinoisesti itse tehtävään.

”Virtauskokemuksen syntymisen edellytyksenä näyttää olevan toiminnan vaatimusten sekä henkilön valmiuksien ja kykyjen tasapaino. Mikäli henkilö kokee, että hänen kykynsä ovat riittämättömät toiminnan vaatimuksiin nähden, seurauksena on ahdistuneisuus.” (Tynjälä 1999, 106)

Tällaista tilaa tavoittelin lasten kohdalla, heidän omilla kuuntelukokemuksissaan. Tavoitteena oli, että he levyjä kuunnellessaan saisivat edes pienen palasen tätä *flow*ta ja sitä kautta kokisivat itsensä varmemmiksi ja uskaliaammiksi esittäessään omia mielipiteitään. Tämän tavoitteen toteutumista on sinänsä hankala haastattelujen avulla tutkia, mutta vastausten kehittymisestä päätellen uskallan todeta tässä ainakin jossain määrin onnistuneeni.

4.2 Haastattelujen tähtihetket

Silloin, kun kolmannen levyn kohdalla tämä 10v. poika totesi Ibertin konsertin finaalisista, että

”Se kuulosti sillai et se meni jossain virtauksessa, ja sitte aina välillä se tippu jostain vesiputouksesta alas.” - Tiesin onnistuneeni!

Saman poikaoppilaan jo aiemminkin mainitsemani muistiinpanot, olivat mahtava osoitus kiinnostuksesta ja tarpeesta kehittää keinoja kuulemansa muistamiseksi!

Tällaisia tähtihetkiä oli muitakin, mm. tyttö 15v. toteaa Piazzollasta huilulla soitettuna:

”No se oli olevinaan jotain niinku tangon tyylistä, mutta mun mielestä siitä jotenki puuttu se, ku tangossa on yleensä joku semmonen voima tai semmonen, niin siitä jotenki puuttu ku no, huilu nyt on niin jotenki semmonen kevyt soitin, kirkas ääni, mutta ei se nyt ollu paha...”

Puhumattakaan siitä, kun tyttö 11v. kertoo kuunnelleensa levyn *”Ainaki 15 kertaa!”*

Juuri näissä hetkissä oli jyvänen sitä, mitä tällä tutkimuksella lähdin tavoittelemaan. Näissä kommentteissa kiteytyy myös lasten vastausten kehittyminen ja ennenkaikkea se, miten lyhyessäkin ajassa on mahdollista saada tuloksia aikaan. Näistä hetkistä oppineena tiesin, että vastaavanlaisen kuuntelukasvatuksen harjoittaminen pitkäjänteisesti ja pitkällä aikajänteellä olisi ehdottoman palkitsevaa ja vastaavanlaisten upeiden kokemusten saaminen olisi erittäin todennäköistä, ellei jopa varmaa.

4.3 Yhteenveto: haastattelut ja kuuntelukasvatus

Jotta opettaja voi päästä lapsen pään sisälle ja saada kiinni ajatuksista joita musiikki hänessä herättää, on jonkinasteinen kommunikaatio välttämätöntä. Mikäli tämä kommunikointi on vain yksisuuntaista, perinteisellä tavalla opettajalähtöistä, on vaikea tietää mitä oppilas asioista ajattelee. Kuuntelukasvatuksen rikkaus piilee juuri siinä, että lapsi kokee saavansa itse osallistua opetustapahtumaan mielipiteidensä kautta ja että näitä mielipiteitä arvostetaan.

Lapsien haastattelemiseen siinä mittakaavassa kuin minä sen toteutin ei tietenkään jokapäiväisessä opetuksessa ole aina tarvetta, mutta kuuntelukasvatuksen merkitys ja siihen kasvaminen ovat seikkoja joihin on aina tarvetta! Omat tavoitteeni lasten selkeällä haastattelemisella olivat nimenomaan informaatiolähteiset, mutta molemminpuoleinen keskustelu osana kuuntelukasvatusta on mielestäni välttämätöntä.

Jotta kuuntelukasvatuksen saisi ujutettua luonnolliseksi osaksi opetusta, on ehkä syytä miettiä tekeekö sen näin selkeäksi erilliseksi osaksi kuin minä työssäni tein. Se, mitä minä työssäni löysin nimenomaan haastattelemalla ja nauhoittamalla lapsia, voi varmasti löytyä tavallisissa keskusteluissa jotka oppilaat kokevat normaaleiksi tunteihin kuuluviksi osiksi. Tällä tarkoitan sitä, että aina ei ole tarvetta eikä syytä tehdä kuuntelukasvatuksesta sen kummemmin ns. ”suurta numeroa” ja ideaali tilanne olisikin se jossa lapsi ei koe olevan meneillään mitään ihmeellistä vaan kuuntelukasvatus on luonnollinen osa soittotuntia.

5 TULOKSET

5.1 Miten levyjen kuunteleminen tuki lasten soittamista?

Tämän kuunteluprojekti toi oppilaissani esille aivan uudenlaista rohkeutta musiikin tulkitsemisessa, ja jopa soittoteknisissä yksityiskohdissa oli huomattavissa kehitystä yleisen rentoutumisen johdosta. Oppilaiden kohonnut itseluottamus ja positiivisempi asenne koko soittoharrastukseen ilmeni myös motivaation nousemisena. Oli ilahduttavaa huomata, että lasten musiikillinen hahmotuskyky oli selvästi kehittynyt ja heidän oli helpompi sisäistää eroja eri aikakausina sävellettyjen kappaleiden välillä. Myös näihin aikakausien välisten esitystekniikoiden ja perinteiden välisiin eroihin paneutuminen oli huomattavasti helpompaa kun oppilailla oli jo jonkinlainen pohja/vertailukokemus aiheesta. Oppilaat kokivat myös omia oivalluksia useammin, ja toivat niitä esille mielellään. Esimerkkinä tilanne, jossa oppilas kysyy oman Bachin pikkukappaleensa yhteydessä, että

“Pigga, onko tässä vähän sama juttu kun siinä 1700-luvun levyllä oli se soolohuilusonaatti, niin siinä oli kans semmosta pomppivan kuulosta soittamista?”

Kyllä! Oppilas pystyi näin ollen selvästi itse hyödyntämään kuulokuvaansa saman aikakauden musiikin tyyleistä ja siitä, mitä soittotyyliliä etsimme hänen kappaleensa kanssa. Myös lasten musiikillinen ilmaisu kehittyi huomattavasti projektimme aikana ja heistä paistoi kasvava rohkeus ja luottamus omaan soittamiseen. Motivaation kohoaminen oli yksi merkittävimmistä seikoista joita levyjen kuuntelu toi mukanaan, oppilaat olivat puheliaampia ja innostuneempia soittotunneilla, eivätkä epäröineet esittää omia kommenttejaan kappaleista tai niiden haasteista.

Musiikin kuuntelemisen vaikutukset olivat todella käsinkosketeltavia, erittäin konkreettisia. En malta tässäkin kohtaa olla toteamatta että koska tällaisia tuloksia syntyi näin lyhyessä ajassa, niin mitä tulokset voisivatkaan olla kun kuuntelukasvatus olisi ihka oi-

keana ja tärkeänä osana opetussuunnitelmaa...joka päivä. Jokaisella opettajalla. Mahdollisuudet ovat huimat!

5.2 Kyllä minä osaan kuunnella!

Itsearvostuksen kohoaminen ja omiin mielipiteisiin luottaminen näytteli suurta roolia omissa suunnitelmissani mitä tulee työni käytännön hyötyihin lasten soittokokemuksiin liittyen. Kuten Simo Skinnari toteaa kirjassaan *Pedagoginen rakkaus*;

”Opettaja on herättäjä.”

Tämän herättämisen taidon avulla halusin antaa oppilailleni kyvyn uskoa omiin mielipiteisiinsä ja kykyihinsä kuunnella klassista musiikkia. Tieto siitä, että ei ole olemassa mitään tiettyä tapaa tai tiettyjä asioita joita kuulijan pitää musiikista ymmärtää tai tietää etukäteen, vaan että jokaisen kuuntelukokemus on yksilöllinen ja oikea. Väitän, että yksi suurimmista ongelmakohdista kuuntelukasvatuksessa on lapsilla ja nuorilla uskon puuttuminen omiin kykyihinsä kuuntelijana. He kenties ajattelevat että klassinen musiikki on jotenkin erityistä ja erilaista, ehkä jopa hienompaa kuin populaarimusiikki. Tätä kuilua instrumenttiopiskelun ja musiikin kuuntelemisen välillä olisi ehdottomasti saatava kapenemaan. Kyllä kaikki osaavat kuunnella! Ei ole olemassa mitään erityisvaatimuksia klassisen musiikin kuuntelemiseen, jokainen saa tehdä siitä omanlaisensa kokemuksen.

5.3 Kuuntelukasvatuksen liittäminen soitonopetukseen

Lapsille oli helppo näiden kuuntelukokeilujen jälkeen viitata heidän omilla soittotunneillaan joihinkin levyjen kappaleisiin, tai verrata heidän omia kappaleitaan levyillä esiintyneisiin tyyliisuuntiin. Koska heidän hahmotuskykynsä musiikin eri aikakausista oli kehittynyt huomattavasti, oli paljon helpompi opettaa heitä omien soittoläksyjensä keskellä ymmärtämään minkä takia toiset kappaleet esim. artikuloidaan eritavalla kuin toiset. Myös erilaisten nyanssien käyttö ja fraseeraus oli heille paljon luontevampaa kun heillä oli laaja kosketuspinta vastaavien esityskäytäntöjen soveltamiseen käytäntöön

levyiltä kuulemansa perusteella. Mitä käytännön keinoja sitten voisi olla kuuntelukavatuksen sisällyttämiseen opetukseen?

Eräs kauan kuuntelukasvatusta työssään harjoittanut musiikkipedagogi kertoo pyrkivänsä siihen että lapset aina soittotunnille saapuessaan ”*saapuvat musiikkiin*” Hän laittaa oppilaan vaihtuessa aina CD-levyiltä soimaan klassista musiikkia, niin että seuraava oppilas tullessaan luokkaan tulee ikäänkuin imaistuksi heti ensimmäisestä minuutista lähtien musiikin keskelle. Tämä tarina oli mielestäni aivan mahtava! Miksi soittamisen pitäisi olla ikäänkuin suorite tai jonkinlainen tehtävä joka alkaa siitä kun jousi koskettaa kieliä tai puhallus sytyttää äänen! Juuri tällaisten pienten kuuntelukasvatuksellisten tekojen johdosta oppilailla on aivan erilaiset lähtökohdat ymmärtää musiikkia.

Eräällä toisella opettajalla on tapana itse soittaa orkesterikirjallisuuden suurimpia huilusooloja aina oppilaan vaihtuessa, ja seuraavan oppilaan tunti alkaa siitä että hänen kanssaan keskustellaan mistä teoksesta soitettu soolo oli, ja mitä siihen teokseen liittyy. Tällaiset yksinkertaiset pienet asiat ovat lopulta suuria, ja johdattavat lasta huomaamatta oppimaan, ettei taidemusiikki ole sen kummempaa. Ettei sen kuunteleminen vaadi mitään erillistaitoja eikä oppineisuutta, vaan jokainen voi kuunnella sitä omaan tapaansa keskellä omaa arkeansa.

5.4 Kuuntelukasvatuksen hyötyjä opettajalle

Uskallan ehdottomasti seisoa sanojeni takana kun totean, että jokaisen instrumenttiopettajan tulisi tarkastaa omaa suhtautumistaan ja tämänhetkistä tilannetta kuuntelukasvatuksen suhteen omassa opettamisessaan. Kun lasten kanssa touhuaa kuuntelukokemusten ja niistä keskustelemisen merkeissä, löytää oppilaistaan uusia puolia ja kenties löytää näin myös uusia tapoja omaan jokapäiväiseen opettamiseen. Myös oma musiikin-tuntemus syventyy, kun joutuu selittämään ja käymään avartavia keskusteluja erilaisten ja –ikäisten oppilaiden kanssa kuunnelluista kappaleista. Opettajan saamat hyödyt ovat kiistattomat, ja omalta osaltaan sen puolesta puhuu myöskin kokemukseni tämän projektin parissa. Kuten Annu Tuovila (2003) toteaa väitöskirjassaan:

”Länsimaisen taidemusiikin kyllästävät ammattilaiset voivat ymmärtää musiikin itsestään selvästi vain tietyllä tavalla, jonka olettavat olevan sitä mitä musiikki todellisuudessa on (Kingsbury 1988, 27-29).”

Lasten kanssa keskustelu, ja musiikin kokeminen yhdessä antavat uusia kokemuksia myös opettajalle itselleen, ja tämä vuorovaikutus pitää omat näkemukset musiikista tuoreina. Jonkinlainen kyseenalaistaminen ja omien näkökantojen uudelleen miettiminen monipuolistaa ja avaa silmiä, ja juuri tähän lasten kanssa keskustelu jokaiselle meistä aiheuttaa.

Lapselle ei ole vielä olemassa itsestään selvyyksiä musiikissa, ja heidän näkökulmansa musiikkiin on tuore ja parkkiintumaton.

Yhä edelleen valitettavan usein ajatellaan, että opettajan työ on ensisijaisesti erilaisten oppisisältöjen välittämistä oppilaille. Siksi valitellaan, että opettaja joutuu tunneilla myös ”kasvattamaan” oppilaitaan, ei pelkästään opettamaan. Opettaja on kuitenkin aina myös kasvattaja, tahtoi hän sitä tai ei. Ollessaan läheisessä vuorovaikutuksessa oppilaidensa kanssa opettaja jatkuvasti vaikuttaa oppilaisiin monella muullakin kuin faktatietojen ja motoristen taitojensa tasolla. (Anttila 2004)

5.5 Loppuyhteenveto

Nyt kun katson taaksepäin tätä omaa projektia oppilaideni kanssa, voin vain todeta että se antoi vielä enemmän kun osasin etukäteen uskoa. Lapsissa on mielettömän hienoa se, että he ovat vastaanottavaisuudeltaan lähes pohjaton kaivo ja kykenevät assosioimaan niin uskomattomia asioita että aikuista huimaa!

Vaikka oma kokemukseni kuuntelukasvatuksesta onkin vasta varsin pieni ja olen myös oman opettamiseni alkutaipaleella, sain jo tästä projektista irti niin upeita asioita, että suosittelen jokaiselle musiikkipedagogille tätä polkua enemmän kuin lämpimästi. Pelkästään se tosiasia, että lasten kehittyminen nopeutui niin hurjasti puhuu vahvasti puolestaan kuuntelukasvatuksen merkittävän lisäämisen puolesta Suomen musiikkioppilaitoksissa.

Uskon vilpittömästi että oppilaani saivat tästä kuunteluprojektista ammennettua itselleen aivan uusia kokemuksia. Vastaavanlaisia omien kuuntekokemusten analysointia vaativia tilanteita ei oppilailta tule vastaan kovinkaan usein, ja näin ollen sain toivottavasti herätettyä heissä jonkinlaista mielenkiintoa myös analyttiseen kuunteluun. Tällainen analyttinen kuuntelutapa on sitä paitsi välttämätön taito, mikäli oppilas päättää suuntautua musiikin ammattiopintoihin ja näin ollen laajentaa sekä teoreettisia että käytännön taitojaan musiikista. Perimmäinen tarkoitukseni ei tietenkään ollut valmentaa oppilaitani ammattiopintoihin, vaan toivon ennenkaikkea että he saivat kipinän ja resursseja kuunnella klassista musiikkia milloin vain keskellä omaa elämäänsä. Oppilaani sanoin:

”... se rauhoittaa illalla kivasti, mutta on toisaalta myös hyvää siivousmusiikkia!”

(Tyttö, 15v.)

Niinpä. Ei klassinen musiikki ole vain kynttiläillallisia ja konserttiyleisöjä varten, sen tosiasian soisin kaikkien klassisesta musiikista jopa ahdistuneiden ihmisten ymmärtävän! Maailmassa on liikaa ihmisiä, jotka kokevat ettei klassinen musiikki ole heitä varten. Minkä ihmeen takia? Valitettavasti liian usein tämän näkökulman taustalla piilee sama ajatus siitä, että klassinen musiikki on jotenkin hienompaa ja sen kuuntelu vaatii erityisosaamista tai -taitoa. Ja miten näitä mielikuvia sitten voi muokata tai pikkuhiljaa jopa kitkeä pois? Juuri kuuntelukasvatuksen avulla. Näiden asenteiden muuttuminen on hidasta, mutta jokainen musiikkipedagogi voi mm. esittelemieni keinojen avulla olla mukana tässä muutoksessa ja tuoda klassisen musiikin lähemmäksi ”tavallista tallajaa”.

6 POHDINTAA

Meillä Suomessa on maailmanlaajuisestikin mitattuna harvinaislaatuinen musiikin koulutusjärjestelmä. Pieni maamme suoltaa parrasvaloihin toinen toistaan lahjakkaampia ja arvostetumpia muusikoita. Tämän jatkumon säilyttäminen on tärkeää. Silti koen, että järjestelmässämme on aukko. Ja sitä aukkoa paikatakseni halusin omalta osaltani tehdä jotain jotta saisimme tuotua instrumenttiopintojaan aloittavat oppilaat lähemmäksi klassista musiikkia. Nykyään valitettava usein tilanne on se, että nuoret musiikkioppilaitosten instrumenttiopiskelijat kokevat klassisen musiikin vieraaksi, suureksi epämääräiseksi möntiksi johon kuuluu ”*kaikenmaailman jotain aikakausia ja eri säveltäjäheppuja.*” (Poika, 11v.)

Oma visioni tulevaisuuden musiikkiopistoista ja instrumenttiopetuksesta on sellainen, että konserteissa käyminen ja klassisen musiikin kuuntelu kotona ei ole eriskummallista eikä sen hienompaa kuin minkään muunkaan musiikin kuuntelu. Että jokainen lapsi joka haluaa oppia soittamaan, oppii myös kuuntelemaan. Luonnollisesti! Osana jokapäiväistä soittorutiinia. Ilman että sellaista opettajaa pidetään sen parempana tai ahkerampana, joka ottaa kuuntelukasvatuksen osaksi omaa opetussuunnitelmaansa. Joka päivä.

On ahdistavaa huomata, että kuuntelukasvatuksen sisällyttäminen opetussuunnitelmiin muutoinkin kuin opetusoppaissa on aikalailla tabu aihe. Musiikkipedagogit tunnustavat aiheen tärkeyden, mutta toteavat melkein aina samaan hengenvetoon ettei sellaiseen ole aikaa. Ohjelmistojen kasaaminen tutkintoja varten on se osa-alue, joka tuntuu vievän kaiken ajan lasten soittotunneilla. Itse olen vahvasti sitä mieltä, että oppilaan on vaikea sitoutua opiskeluun täyspainoisesti, jos häntä ei huomioida kokonaisena ihmisenä vaan pidetään pelkästään tietoja ja taitoja vastaanottavana opetuksen kohteena. Mielekäs oppiminen ankkuroituu aina muuhunkin elämään, sosiaaliseen todellisuuteen ja koko ympäröivään kulttuuriin. Sellaisessa tilanteessa, jossa oppilaitos ja sen opettajat eivät näe tätä, opiskelun merkitys jää helposti ohueksi, tiedot ja taidot irralliseksi saarekkeeksi oppilaan kokemusmaailmassa ja opiskelu koetaan merkityksettömäksi, jopa tylsäksi. (Tuovila 2003) Monen musiikkiopisto-opiskelijan mielestä tärkeimmät musiikkikokemukset liittyvätkin elämään oppilaitoksen ulkopuolella, kuunneltaessa tai soitettaessa musiikkia omaehtoisesti kotona tai muissa ympyröissä. (Anttila 2004)

Taidemusiikin ajautuminen niin kauas valtaväestön jokapäiväisestä elämästä johtuu varmasti suurelta osin myös kulttuurimme kehityksestä. Hektinen nykypäivä, jossa sinkeimmme tehokkaina ja touhukkaina paikasta toiseen toimittamassa toinen toistaan tärkeämpiä asioita joilla kaikilla on deadlinet, ei kannusta meitä käyttämään klassista musiikkia osana arkeamme. Nykyään katukuvaan pysyvästi jääneet mp3-soittimet suoltavat kyllä korviimme musiikkia, mutta klassisen musiikin kuunteleminen meluisan liikenteen keskellä on työlästä ja hankalaa. Parempi kun kappale sisältää kunnan ”biitin”, sekä tärttävän ”kertsin” jota on helppo rallattaa vastapainona kaoottiselle arkielämällemme. Konserteissakäyntikin tuntuu valitettavan usein olevan ”hienoston” huvia. Vaikka pääkaupunkimme omat orkesterit tarjoavatkin mm. edullisia opiskelijalippuja, tuntuu kuilu ns. tavallisen ihmisen ja konserttikävijän välillä olevan vielä valitettavan suuri. Minulla on kuitenkin vankka usko siihen, että mitään ei ole vielä menetetty. Kun lähdemme ruohonjuuritasolta asti tuomaan klassista musiikkia osaksi lasten elämää, on muutos mahdollinen.

Olisi myös muistettava, että niistä pienistä musiikkioppilaitosten soitonopiskelijoista koostuu tulevaisuuden konserttiyleisöt, levyjen ostajat. Kasvattamalla heitä musiikin rakastajiksi olemme turvaamassa koko muusikkouden käsitettä.

Sillä mitä meillä muusikoilla tekee jos kukaan ei kuuntele?

Lähteet

Anttila, M. & Juvonen, A. 2002. Kohti kolmannen vuosituhannen musiikkikasvatusta. Joensuun yliopisto.

Anttila, M. 2004. Musiikkipedagogiikan teoriaa ja käytäntöä

Hakkarainen, Lonka, Lipponen 2004. Tutkiva oppiminen - Järki, tunteet ja kulttuuri oppimisen sytyttäjinä.

Hirsjärvi & Hurme 2000. Tutkimushaastattelu - teemahaastattelun teoria ja käytäntö.

Lapin musiikkiopiston opetussuunnitelma 2007

Lappeenrannan musiikkiopiston opetussuunnitelma 2004

Outakoski, K. Haastattelu. 1.11.2007

Puolimatka, T. 1999. Kasvatuksen mahdollisuudet ja rajat - Minuuden rakentamisen filosofia

Skinnari, S. 2000. Pedagoginen rakkaus. PS-Kustannus.

Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2002. Opetushallitus.

Tuovila, A. 2003. ”Mä soitan ihan omasta ilosta!” Pitkittäinen tutkimus 7-13- vuotiaiden lasten musiikin harjoittamisesta ja musiikkiopisto-opiskelusta. *Studia Musica* 18. Helsinki: Sibelius-Akatemia.

Tynjälä 1999. Oppiminen tiedon rakentamisena

Liite1

Kirje oppilaiden vanhemmille:

Hei Huilistit ja vanhemmat!

Nyt kun taas lukukausi on pyörähtänyt käyntiin, ja arki palautunut normaaliksi on aika tiedottaa tälle keväälle sijoittuvasta "kulttuuriteosta" johon kaikki halutessaan pääsevät osallistumaan.

Olen nimittäin valmistumassa musiikkipedagogiksi Helsingin ammattikorkeakoulu STADIAsta (www.stadia.fi), ja valmistelen opinnäytetyötäni.

Aiheena on nuorten instrumenttiopiskelijoiden klassisen musiikin kuuntelu ja kokemuksia siitä.

Tähän liittyen tulen tämän kevään aikana antamaan

jokaiselle kolme erilaista cd-levyä kotiin

kuunneltavaksi, ja niistä sitten käydään lyhyt

keskustelu seuraavalla tunnilla minun kanssani. Nauhoitan nämä haastattelut omaan käyttööni ja työtäni varten.

Eli tämä ei oikeastaan vaadi sinulta mitään muuta kuin että saat kuunnella kotona levyjä!

En tule käyttämään lopullisessa kirjallisessa työssä kenenkään koko nimiä, ja saatte halutessanne työni

myöskin kotiin luettavaksi.

Mikäli aihe herättää kysymyksiä, tai haluatte tietää

jotain lisää, älkää epäröikö ottaa yhteyttä!

Talviterkuin; Pigga

Liite2

CD1 1700-luku:

“Tervetuloa kuuntelemaan kolmen levyn sarjan ensimmäistä osaa. Tämä levy sisältää musiikkia 1700-luvun alusta loppuun, eli noin sadan vuoden ajalta. Ennenkuin aloitetaan, voisin kertoa teille muutamista hyvistä tavoista kuunnella musiikkia. Ensiksikin, pyri järjestämään itsellesi rauhaisa ja kiireetön hetki kuuntelun ajaksi, niin että voit rauhassa keskittyä kuuntelemiseen. Piirtäminen samaan aikaan käy mainiosti, lukeminen taas veisi ajatuksiasi liikaa muille teille. Voit kuunnella tätä levyä esimerkiksi illalla ennen nukkumaanmenoa, se samalla rentouttaa mukavasti. Kuuntele tämä levy vähintään kolme kertaa läpi ennen seuraavaa soittotuntia, nii sinulle jää parhaiten mielikuvia kuulemastasi musiikista. Tietysti useamminkin saa kuunnella! Sitten jutellaan yhdessä seuraavalla tunnilla kuulemistasi kappaleista. Muista, että olen kiinnostunut juuri siitä mitä sinulla on sanottavaa, eikä ole olemassa mitään oikeita tai vääriä mielipiteitä. Musiikissa onkin se juuri niin hauskaa, että kaikilla saa olla aina oma mielipide!

Mutta nyt kerron lyhyesti ensimmäisestä kappaleesta, joka on Antonio Vivaldin säveltämä konsertto kahdelle huilulle. Tämä konsertto on sävelletty aivan 1700-luvun alussa ja edustaakin vanhinta osiota tällä levyllä. Vivaldi, jonka lempinimi oli punainen pappi, koska hän oli saanut papin koulutuksen ja hänellä oli kirkkaanpunaiset hiukset, sävelsi yksistään huilulle yhteensä 13 konserttoa ja 4 sonaattia, puhumattakaan lukuisista muista orkesteri- ja instrumenttiteoksistaan. Hän kiinnostui kovasti poikkihuilusta, joka oli siihen aikaan huomattavasti harvinaisempi soitin kuin nokkahuilu, mutta tuli tunnetuksi ja suosituksu suurelta osin vivaldin myötä. Vivaldi perusti myös orpopyttökoulun, jossa alkoi vapaaehtoisesti opettamaan musiikkia. Tämä oli erittäin harvinaista ja edistyksellistä. Muista Vivaldin teoksista kaikki varmasti tuntevat “Vuodenajat”, joka onkin ehkä hänen tunnetuin teoksensa. Mutta nyt kuuntelemaan, kiinnitäpäs huomiotaan miten kaksi huilua ikäänkuin kisailevat keskenään. Aikamoista menoa, vai mitä?”

Musiikki: A. VIVALDI. Kaksoishuilukonsertto

“Siinä oli Vivaldin konsertto kahdelle huilulle. Seuraavaksi pääsemme kuuntelemaan Johan Sebastian Bachin sellomusiikkia. Valitsin tähän levyille mukaan yhden omista lempikappaleistani, joka on osa Bachin ensimmäisestä soolosellosarjasta. Bach on varmasti nimi jonka kaikki ovat joskus kuulleet. Hän olikin yksi kaikkien aikojen tuottoisimmista säveltäjistä, jonka musiikki on jäänyt elämään aina meidän päiviimme saakka.

Bach eli 1600-luvun lopusta 1700-luvun puoleenväliin ja sävelsi lukemattoman määrän, yli tuhat, erilaista soitin- ja kirkkomusiikkikappaletta. Bachista käytetään usein nimitystä “isä-Bach”, koska hänen lapsensakin olivat taitavia säveltäjiä. Tälläkin levyllä on mukana Carl Philipp Emanuel Bachin soolohuilusonaatti, hän oli Bachin poika. Mutta takaisin isä-Bachiin. Häntä arvostettiin jo omana aikanaan erittäin taitavana urkujen- ja klaveerinsoittajana. Lisäksi hän osasi soittaa lukuisia jousisoittimia. Hänen kohtalokseen koitui kuitenkin näön heikkeneminen ja epäonnistunut korjausleikkaus, jonka seurauksena Bach sokeutui täysin. Nyt siis sellomusiikin pariin.”

Musiikki: J.S. Bach: Soolosellosarja 1 “Preludi”

“Seuraavaksi siis kuunnellaan yhtä Bachin pojista. Kyseessä on Carl Philipp Emanuel Bachin soolohuilusonaatti a-molli. Tämä sonaatti on sellainen kaikkien huilistien perusteos, jonka soittamiseen tosin vaaditaan jo huimasti taitoa ja harjoittelua. Emanuel Bach työskenteli suuren osan elämästään Preussin prinssin, Fredrik suuren hovissa, säveltäen tälle omistettuja eli prinssin tilaamia huiluteoksia vinon pinon. Iltaisin Fredrik suuri piti konsertteja joissa hän esitti näitä teoksia. Eikä aina mitenkään äärettömän hyvin... Nyt siis huilusonaatti. Mitäs tästä sanotte?”

Musiikki: C.P.E. Bach: Soolohuilusonaatti

“Sitten onkin luvassa Mozartia. Nimi jonka kaikki varmasti tuntevat. Joku on ehkä nähnyt myös elokuvan joka kertoo Mozartin vauhdikkaan vaikeasta elämästä. Mozart oli musiikin ihmelapsi, konsertoi pianolla jo kolme vuotiaana ja sävelsi ensimmäisen kappaleensa noin viisi vuotiaana. Hän sävelsi paljon ooppera- ja orkesterimusiikkia, mutta oli omana aikanaan erikoinen ja hieman sellainen kieroon katsottu ilmestys,

jonka arvostus nousi huippuunsa vasta hänen kuolemansa jälkeen. Mozart kuoli rutiköyhänä vuonna 1791. Nyt kuultava huilukonsertto on sävelletty vuonna 1777 ja kuuluu myös huilukirjallisuuden ehdottomiin perusteoksiin, jota jokainen maailman ammattihuilisti soittaa jossain vaiheessa uraansa.”

Musiikki: W.A. Mozart: Huilukonsertto D

“No niin, siinä oli tämä ensimmäinen levy, toivottavasti pidit kuulemastasi. Mieti nyt, levyn kuunneltuasi, oliko joku kappaleista erityisen mukava, tai joku kenties ei. Ja syitä miksi näin mielestäsi on. Miksiköhän aina on niin, että toinen tykkää toisesta ja toinen toisesta? No, sehän tästä musiikin maailmasta juuri niin mielenkiintoisen tekeekin!”

Liite3

CD2 1800-luku:

“Tervetuloa kuuntelemaan levysarjan toista levyä, joka koostuu 1800-luvun musiikista. Nyt kun olet jo kuuntelun konkari, niin olet varmasti ensimmäisen levyn kautta löytänyt itsellesi hyviä tapoja kuunnella musiikkia. Tämän levyn kohdalla pätee sama suositus, eli kuuntele vähintään kolme kertaa. Enimmäisrajaa ei tietenkään ole. No, mutta nyt kuuntelemaan. Ensiksi kuullaan ruotsalaisen Edvard Griegin jousiorkesterille säveltämästä Holberg-sarjasta osa “Preludi”, jonka teille esittää keski-Pohjanmaan kamariorkesteri. Edvard Grieg eli 1700-luvun puolivälistä 1800-luvun alkuun, ja tämä Holberg-sarja on hänen pidetyimpiä kappaleitaan jonka hän alunperin sävelsi pianolle, mutta muutti myöhemmin jousiorkesterille sopivaksi.”

Musiikki: E. Grieg: Holberg-sarjan Preludi

“Siinä oli siis ote jousiorkesterimusiikista. Nyt hieman tunnetumman säveltäjän musiikin pariin, nimittäin seuraavaksi kuulette Ludvig van Beethovenin viidennestä

sinfoniasta kolmannen osan, allegro. Beethoven eli vuosisadan vaihteessa. Hän syntyi 1700-luvun lopussa ja kuoli 1800-luvun ensimmäisellä kolmanneksella. Beethoven oli säveltäjänä sikäli erottuva, että hän halusi tulla nimenomaan säveltäjäksi ja olla säveltäjä. Hän halusi siis erottaa säveltäjän ammatin muusikkoudesta, eli esittävän muusikon ammatista. Toki Beethoven myös itse esitti omia sävellyksiään, mutta hänen mielestään säveltäjän rooli oli täysin erillinen soittajana, tai orkesterin johtajana toimimisesta. Beethoven tunnetaan myös säälimättömästä asenteesta soittajia kohtaan. Sitä kuvaa hyvin eräs hänen lausahduksensa:

“Luuletteko, että ajattelen surkeaa viulua, kun henki puhuu minulle ja kirjoitan sen minkä hän minulle sanelee!”

Eli hän ei ajatellut, mitä jollakin soittimella olisi mukava soittaa ja mitä ei, vaan sävelsi juuri sen mitä halusi. Se tosiasia, että Beethoven oli kuuro, ehkä kärjisti hänen omalaatuista suhtautumistaan soittimien mahdollisuuksiin. Nyt siis sinfoniaorkesterimusiikkia, kolmas osa Beethovenin viidennestä sinfoniasta.”

Musiikki: Beethoven: Sinfonia nro 5, III: allegro

“Se oli Beethovenia. Nyt on luvassa vielä isompaa orkesteria, ja mukana on kuorokin. Nimittäin “Orjien kuoro” Giuseppe Verdin oopperasta Nabucco. Verdi oli italialainen säveltäjä, joka eli pitkän ja tuottoisan elämän, nimittäin vuodesta 1813 aina vuoteen 1901 asti. Hän sävelsi enimmäkseen oopperamusiikkia, ja nämä oopperat ovat nykyäänkin suosittuja ja ohjelmistossa oopperataloissa ympäri maailmaa. Nabucco oli hänen kolmas oopperansa ja toi hänet yleisön tietoisuuteen, nimittäin juuri tämän oopperan kantaesityksen jälkeen Verdi tuli kuuluisaksi. Erityisesti isot kuoro-osuudet olivat iskeneet suoraan sorretun italialaiskansan sydämiin. Myöhemmin siitä tulikin Italian itsenäisyystaistelun tunnus, Italian valtion epävirallinen kansallislaulu. Kuunnelkaapas tätä!”

Musiikki: Verdi: Orjien kuoro oopperasta “Nabucco”

“Seuraavaksi kuulette miten huilulla voi taitavasti matkia linnun liverrystä ja kujerrusta. Nimittäin kuulette Camille Saint-Saënsin Lintuhäkin teoksesta Eläinten karnevaalit. Siinäpä vasta onkin muuten mahtava teos. Koko teos koostuu kolmestatoista kappaleesta, jotka kuvastavat erilaisia eläimiä. Mukana on mm. kaikkien tuntema joutsen ja kengurut ja käki ja akvaario. Ja tietysti tämä nyt kuultava kappale, lintuhäkki. Tämä teos on nykyäänkin huiman suosittu ja itseasiassa säveltäjä itse ei halunnut julkaista kappaletta elinaikanaan, koska pelkäsi sen suosion vievän huomiota hänen vakavammilta teoksiltaan. Saint-Saëns ja Beethoven liittyivät eräällä hausalla tavalla toisiinsa, nimittäin vaikka Sain-Saëns syntyi Beethovenin kuoleman jälkeen, vuonna 1835, kun Beethoven oli kuollut vuonna 1827, ja he siis eivät koskaan tavanneet, hänestä kerrotaan että hän osasi kaikki Beethovenin pianosonaatit ulkoa kymmenen vuoden iässä. Siihen mennessä hän oli tosin soittanut pianoa jo kahdeksan vuotta! Aikamoinen suoritus, niitä sonaatteja nimittäin on huima määrä. Mutta nyt kuuntelemaan tätä linnun liverrystä.”

Musiikki: Saint-Saëns: Lintuhäkki teoksesta “Eläinten karnevaalit”

“Ja vielä lisää lintuaihetta. Nimittäin seuraavaksi tulee kappale nimeltä “Kuoriutumattomien kananpoikien baletti”. Se on venäläiseltä säveltäjältä nimeltään Modest Mussorgsky, joka eli 1800-luvun puolestavälistä sen loppuun. Tämä kappale kuuluu teokseen “Näyttelykuvia”, joka on myöskin pienistä kappaleista koostuva sarja, joka kuvaa Mussorgskyn ystävän taulujen tunnelmia ja katsojan siirtymistä taidenäyttelyssä taulun luota toiselle. Tämäkin teos julkaistiin eläinten karnevaalin lailla vasta säveltäjän kuoleman jälkeen. Kuunnelkaapas näitä vallattomia kananpoikia!”

***Musiikki: Mussorgsky: Kuoriutumattomien kananpoikien baletti,
teoksesta “Näyttelykuvia”***

“Seuraavaksi vielä yksi kuolematon lintuaihe, nimittäin alkusoitto baletista Joutsenlampi. Tämä venäläisen Pjotr Tchaikovskin erittäin tunnettu teos ei varmaankaan pitkiä esittelyjä kaipaa, mutta jouni on lyhykäisyydessään tässä:

Prinssi Siegfried viettää syntymäpäiviään ja kuningataräiti ilmoittaa, että prinssin pitäisi mennä naimisiin. Prinssi ei innostu aiheesta, vaan lähtee metsästämään. Järvellä hän näkee parvven joutsenia, mutta huomaa pian niiden olevan nuoria neitoja. Paha velho Rothbart on loihnut neidot joutseniksi ja kirous purkautuu vain, mikäli mies vannoo neidolle ikuista rakkautta ja uskollisuutta. Siegfied rakastuu tulisesti joutsenprinsessa Odetteen, ja vannoo rakastavansa tätä ikuisesti.

Seuraavana päivänä on kuningataräidin järjestämät tanssiaiset, joissa prinssin on määrä valita puoliso. Paha velho Rothbart tuo tanssiaisiin oman tyttärensä, Odilen, jonka hän on loihnut Odetten näköiseksi. Prinssi menee lankaan ja kertoo kuningattarelle haluavansa tämän neidon kanssa naimisiin. Totuus valkenee liian myöhään ja Rothbart riemuistsee, prinssi on rikkonut oikealle Odettelle vannomansa valan. Prinssi rientää järvelle anomaan anteeksiantoa Odettelta. Nousee myrsky ja prinssi on hukkumaisillaan järveen. Odette heittäytyy järveen kuollakseen prinssinsä kanssa, ja näin taika purkautuu, koska Odette on valmis kuolemaan rakkauden tähden ja molemmat pelastuvat ja Odette on jälleen nainen.

Nyt kuulette alkusoiton tästä baletista, jossa säveltäjä mestarillisesti maalaa kuulijan eteen metsän keskellä hiljaa uinuvasta järvestä, ja sen surullisista noidutuista joutsenneidoista.”

Musiikki: Tchaikovski: alkusoitto baletista “Joutsenlampi”

“Tämä olikin tässä. Antoisia kuunteluhetkiä ja muista taas miettiä omia mielipiteitäsi näistä 1800-luvun helmistä. Eikö ollutkin aika erilaista musiikkia kun 1700-luvulla? 1800-luvulla musiikki kehittyi kuvailevampaan ja romanttisempaan suuntaan, säännöt eivät olleet enää niin tarkkoja kun sata vuotta aiemmin. Siinä missä 1700-lukua kutsutaan musiikin kielessä Barokiksi, on 1800-luku puolestaan Romantiikan aikaa.”

Liite4

CD3 1900-luku:

”Tervetuloa! Nyt olet edennyt jo tämän kuunteluserjan kolmanteen ja viimeiseen levyyn joka sisältää otteita 1900-luvulla sävelletystä musiikista. 1900-luku oli musiikinmaailmassa vielä kuvailevampaa ja vapaampaa verrattuna 1800-lukuun. Teosten ja säveltäjien kesken on valtavia eroja. Olen ottanut tälle levyille mukaan hyvinkin erilaisia kappaleita, toivottavasti löydät näistä myös omat suosikkisi. Muistatkin varmaan jo edellisten levyjen yhteydestä, että kuuntelukertoja tulisi vähintään olla kolme, ja enintään niin paljon kun vaan ikinä jaksat. Ensiksi musiikkia aivan 1900-luvun alusta, nimittäin tämä kappale on sävelletty vuonna 1910. Kuulette Toivo Kuulan sanattoman laulun, joka on alunperin viululle ja pianolle sävelletty. Nyt kuitenkin on kyseessä jousiorkesterisovitus. Toivo kuula oli suomalaisen musiikin traaginen romantikko. Hän kuoli vain 35-vuotiaana ampumavälikohtauksen uhrina. Myös hänen musiikissaan on usein traaginen tai voimakas sävy. Nyt kuultava sanaton laulu on ehkä hänen tunnetuin teoksensa.

Musiikki: Kuula: Sanaton laulu

”Siinä oli siis sanaton laulu. Argentiinalainen säveltäjä Astor Piazzolla on säveltäjä, jonka teoksille on ominaista pulppuava soittamisen ilo ja suorastaan räiskyvä ote. Nyt kuultava Tangon historia huilulle kitaralle, ensimmäinen osa, on hyvä esimerkki Piazzollan sävellystyylisestä. Meno on todella vauhdikasta ja huolimatta tangomaisen jazzahavasta otteesta, tämä teos on erittäin arvostettu klassisen musiikin piireissä.”

Musiikki: Piazzolla:Tangon historia: “Bordelli”

”Siinä oli vauhdikasta Piazzollaa. Pariisin konservatorion kurssitutkintojärjestelmään kuuluvat kilpailut, joissa saavutettu ensimmäinen palkinto vataa diplomitutkintoa. Näitä kilpailuja varten on sävelletty suuri määrä huilumusiikkia joka on sitten jäänyt käyttöön yleisemminkin. Tämä seuraavaksi kuultava Pierre Sancanin sonatiini on sävelletty juuri näihin kilpailuihin ja on erittäin vaikea teos sekä huilistille, että

pianistille. Kuuntelepas kuinka mahtavasti piano aloittaa kappaleen! On kuin puro solisi.”

Musiikki: P. Sancan: Sonatiini huilulle ja pianolle

Seuraava kappale on ote Sergej Prokofievin baletista Romeo ja Julia, Julian tanssi. Siinä huilumelodia kuvaa Julian viehkeyttä ja kepeyttä. Prokofievin musiikki on erityisen kuvailevaa ja kaunista. Kuuntelepas mitä tunnelmia tästä tulee mieleen?”

Musiikki: Prokofiev: “Julia” baletista “Romeo ja Julia”

Myös seuraavaksi kuultava Jaques Ibertin huilukonserton finaali on alunperin sävelletty Pariisin konservatorion kilpailuihin. Mitäs tästä hurjasta menosta sanotte?”

Musiikki: J. Ibert: Huilukonsertto, osa 3

Jean Sibelius. Siinä säveltäjä joka on meidän suomalaisten suuri ylpeydenaihe. Sibeliusta voisi pitää meidän kansallissäveltäjänämme. Hänen seitsemää sinfoniaansa, viulukonserttoja ja lauluteoksia esitetään lukuisissa maailman huippua edustavissa konserttisaleissa jatkuvasti. Säveltäjänä Sibelius on tunnettu yhtäläillä joka puolella maailmaa. Sibelius syntyi vuonna 1865 Hämeenlinnassa ja kuoli 1957 Järvenpään kodissaan Ainolassa, jossa hän oli perheineen asunut jo 50 vuotta. Ainola on nykyään museona, ja se onkin erittäin mielenkiintoinen tutustumisen kohde, suosittelen!

Sibeliuksen musiikista huokuu todellinen kansallisromanttinen tunnelma, joka ammensi voimansa ja innoituksensa niin Suomen sodista, kuin myös luonnosta ja sen kauneudesta. Nyt kuulette nopean osan Sibeliuksen kuudennesta sinfoniasta d-molli. Sulkekaapa silmäanne ja matkatkaa mielessänne vaikka keskelle metsää. Mitä tämä musiikki saa teidät siellä näkemään?”

Musiikki: J. Sibelius: “poco vivace” sinfoniasta nro 6

”Siinä olikin kaikki. Nyt kun olet kuunnellut koko levysarjan, mieti mielessäsi minkälaisia eroja oli kuultavissa eri levyjen kesken ja mikä levy oli eniten sinun

mieleesi. Mieti myös tämän levyn kappaleiden sinussa herättämiä ajatuksia. Otetaan tähän lopuksi vielä sellainen loppukevennys! Kaivahan 1800-luvun levy esille ja muistele eläinten karnevaalin lintuhäkki-kappaletta. Sen jälkeen kuuntele tämä seuraava kappale, niin huomaat että klassisista kappaleista on moneksi. Hyviä kuunteluhetkiä nyt ja tulevaisuudessa! Nyt sinulla on hyvä kokoelma klassista musiikkia ikiomana, nauti!”

Loppukevennyksenä: Emmanuel Pahudin “jazzlintuhäkki”